

VELFÆRDSKRISE OG FORDELINGSBØVL

– uddannelserne i folketingsåret 2021-2022

AF SIGNE HOLM-LARSEN

Ukrainske flygtninge og coronatiltag	222
Mere frihed til folkeskolen?	227
Tilsyn og fortsat vækst i den frie skolesektor.	233
Fordelingsbøvl og fritvalg i gymnasiet	235
Lærepladser hænger stadig ikke på træerne	240
Velfærdskrise – de store byer trækker stadig.	245
Su – ligestilling og internationalisering	247
Stigende lærermangel	249
Ny pædagoguddannelse på vej?	251
Adgangskvotienter og andre reformforslag på universiteterne	253
Bilag 1. Udvalgssammensætning 2021-2022 pr. maj 2022	257

På uddannelsesområdet var det forløbne år på mange områder et protestår: De involverede parter protesterede bl.a. mod vilkårene i velfærdssektoren, mod det nye fordelingsystem til ungdomsuddannelserne, mod udlægningen af videregående uddannelser til provinsen og mod fortsatte covid-19-tiltag – folk var trætte! Men ellers var året især præget af situationen i Ukraine efter Ruslands invasion. Flygtningestrømmen herfra, som berørte de fleste dele af også det danske samfund, og dermed uddannelsesinstitutioner på alle niveauer, tiltrak sig foruden nedlukningen af minkerhvervet stor offentlig opmærksomhed og var medvirkende til at udløse to ministerrokader i 2022. Børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil (S) og uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen (S) fortsatte begge på deres poster, og på de fleste områder var det forligsviljen, der prægede områderne.¹

Efter mere end 30 års relativt stabile økonomiske tilstande blev dansk og europæisk økonomi i 2022 på ny præget af stærk inflation. Økonomaftalen for 2023 blev derfor en kriseaftale, der betød et markant skift i dansk økonomisk politik. Medvirkende hertil var det nationale kompromis, udløst af krigen i Ukraine. Det resulterede i en afskaffelse af Danmarks forsvarsforbehold ved folkeafstemning d. 1. juni 2022 og et betydeligt løft af forsvarsudgifterne til 2 % af BNP før udgangen af 2033 – noget, der i mindst den næste halve snes år vil kunne mærkes i form af færre ressourcer til øvrige samfundsområder, herunder også uddannelses- og velfærdsområdet. Økonomaftalen 2023 gav således kun et beskedent løft på 1,3 mia. til hele den kommunale serviceramme og var ledsaget af et anlægsloft på 18,5 mia. Begge dele udløste, bl.a. med henvisning til behovet for at løfte folkeskolens specialpædagogiske opgave, stærk kritik fra bl.a. Gordon Ørskov Madsen, formand for Danmarks Lærerforening (DLF).²

-
- 1 Den første ministerrokade fandt sted, efter at Benny Engelbrecht (S) d. 3. februar 2022 havde trukket sig som transportminister og blev afløst af den tidligere forsvarsminister Trine Bramsen (S), som blev transport- og ligestillingsminister, idet hun fik tilført ligestillingsområdet fra beskæftigelsesminister Peter Hummelgaard (S). Den tidligere skatteminister Morten Bødskov (S) blev ny forsvarsminister, og som ny skatteminister blev Jeppe Bruus (S) hentet ind fra en ordførerpost. Den næste rokade fandt sted d. 2. maj 2022, hvor justitsminister Nick Hækkerup (S) forlod dansk politik for at blive direktør i Bryggeriforeningen. Ny justitsminister blev udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye (S), der blev erstattet af indenrigs- og boligminister Kaare Dybvad Bek (S), som overlod sin taburet til Socialdemokratiets hidtidige politiske ordfører, Christian Rabjerg Madsen (S). Berlingske.dk 4.2. og 2.5.2022.
  - 2 Økonomaftalen for 2023 blev indgået mellem regeringen og KL 8.6.2022, KL's pressemeddelelse og politiken.dk 8.6. samt folkeskolen.dk 9.6.2022.

UKRAINSKE FLYGTNINGE OG CORONATILTAG

En ny udfordring for skolen var i foråret 2022 de *ukrainske flygtningebørn*, som havde stærkt brug for en hverdag sammen med andre børn, efter at den russiske invasion havde revet dem væk fra deres dagligdag. Med den såkaldte ukrainer- eller særlov L 145, der blev hastebehandlet, fastsattes de økonomiske rammer, så de ukrainske flygtninge frem til den 17. marts 2024 fik samme vilkår som nyankomne EU-borgere. Et bredt flertal støttede op om særloven, men det skilte vandede, at ikke kun etniske ukrainere, men også ukrainske flygtninge af mellemøstlig og nordafrikansk herkomst var omfattet af loven. Skellet blev tydeligere ved følgelovgivningen med bl.a. L 201 og L 202, som blev sambehandlet. Dermed fik kommunerne en vis fleksibilitet til at organisere skoletilbuddet efter lokale forhold, dvs. uden folkeskolelovens krav til undervisningstimetale, fagrække, læreplaner og dansk som undervisningssprog. L 202 indeholdt imidlertid bestemmelser om ikke alene fordrevne ukrainere, men også om børn af evakuerede afghanere, som før Talibans magtovertagelse august 2021 havde arbejdsmæssig tilknytning til danske myndigheder i Afghanistan og ved L 43 fået midlertidig opholdstilladelse i Danmark. Det førte til, at forslaget ved 2. behandlingen blev opdelt i L 202 A om børn og unge fra Ukraine og L 202 B om statslig refusion for visse kommunale udgifter til de evakuerede afghanere. Ved 1. behandlingen mente Mette Thiesen (NB), således, at det ikke var "i orden, at man på den måde fedter noget ind ad bagvejen". Også Alex Ahrendtsen (DF) var enig i, at "det pludselig var blevet sneget ind. Det var ikke en del af aftalen, og pludselig var det i lovforslaget". Pernille Rosenkrantz-Theil forklarede, at det i et ledsagebrev var nævnt, at følgelovgivning efter afghanerloven indgik, men hun tilkendegav også, at man gerne opdelte loven, så de politiske partier kunne stemme for forslag, de var enige i. På skolerne stod man klar til at undervise børnene. Dog gjorde Claus Hjortdal, formand for Skolelederforeningen, opmærksom på, at modtageklasser var blevet nedlagt i mange kommuner, og Gordon Ørskov Madsen understregede de ukrainske elevers behov for særlig støtte.³

3 I EU havde man allerede aktiveret et midlertidigt beskyttelsesdirektiv, men på grund af Danmarks retsforbehold var en dansk særlov nødvendig. L 145 Forslag til lov om *midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine*. Vedtaget med 91 stemmer for (S, V, RV, SF, EL, KF, LA og UFG) og 1 imod (FG) mens 8 (DF, NB, ALT) hverken stemte for eller imod. Fremsat af udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye (S) 14.3.2022, 1. behandling 15.3.2022, 2. og 3. behandling 16.3.2022. Lov nr. 324 af 16.3.2022. L 201 Forslag til lov om *kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine*. Enstemmigt vedtaget med 99 stemmer for. 3. behandling 19.5.2022. Lov nr. 691 af 24.5.2022. L 202 Forslag til lov om *ændring af dagtilbudsloven, folkeskoleloven, lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og lov om institutioner for forberedende grunduddannelse*. (Særlige pasnings- og undervisningsmuligheder af fordrevne børn og

Coronasituationen prægede også skoleåret 2021-22, og nye varianter af den smitsomme virus førte til justeringer af Sundhedsstyrelsens retningslinjer af 7. september 2021. Dermed blev der sat punktum for at sende hele klasser hjem ved et enkelt smittetilfælde, idet symptomfrie "nære kontakter" fortsat kunne komme i skole, dagtilbud og fritidsaktiviteter. Som forventet steg smittetrykket i efterårs- og vintersæsonen, så fra d. 29. november 2021 skulle man på de videregående uddannelsesinstitutioner igen forevise coronapas for at møde fysisk op på uddannelsesinstitutionerne. Det blev derfor nødvendigt først med L 61 og så med L 87 at forlænge covid-19-nødloven fra d. 23. december 2021 til d. 18. april 2022, så der fortsat var hjemmel til, at uddannelsesinstitutioner mv. kunne iværksætte nødundervisning eller lignende, hvis situationen krævede det.⁴

I perioden 15. december 2021-4. januar 2022 blev elever i grundskolen og 19. december 2021-7. januar 2022 også elever på efterskoler og frie fagskoler hjemsendt på *forlænget juleferie med fjernundervisning*. På de videregående uddannelsesinstitutioner blev restriktionerne forlænget til den 31. januar, men allerede på et pressemøde tirsdag d. 21. december 2021 blev det meddelt, at skolerne skulle

---

unge fra Ukraine). De to lovforslag blev sambehandlet, indtil L 202 blev opdelt i to forslag og derfor begge fremsat 12.5.2022, 1. behandling 17.5.2022, 2. behandling 19.5.2022 og herefter opdelt i L 202 A forslag til lov om *ændring af dagtilbudsloven, lov om folkeskolen og forskellige andre love. (Særlige pasnings- og undervisningsmuligheder til fordrevne børn og unge fra Ukraine, som blev enstemmigt vedtaget med 99 stemmer for. 3. behandling 19.5.2022. Lov nr. 693 af 24.5.2022; ophæves den 17. marts 2024 med mulighed for forlængelse til den 17. marts 2025. L 202 B Forslag til lov om ændring af dagtilbudsloven. (Statslig refusion for visse typer af kommunale udgifter til udlændinge med opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der i Afghanistan har bistået danske myndigheder m.v.). Vedtaget med 88 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, LA, Orla Østerby (UFG) og Naser Khader (UFG)) og 11 imod (DF, NB og UFG). 3. behandling 19.5.2022. Lov nr. 881 af 21.6.2022. Alle tre love trådte i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende. L 43 Forslag til lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der i Afghanistan har bistået danske myndigheder m.v. Vedtaget med 85 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, LA, FG og ALT) og 12 imod (DF, NB og Naser Khader (UFG)). Fremsat af udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye (S) 7.10.2021, 1. behandling 12.10.2021, 2. behandling 9.11.2021 og 3. behandling 11.11.2021. Lov nr. 2055 af 16.11.2021. Regeringen.dk 6.3., Politiken 12.3., nyheder fra Udlændinge- og Integrationsministeriet 16.3., Skolelederforeningen.dk 6.4. samt uvm.dk og folkeskolen.dk 25.4.2022.*

- 4 L 61 Forslag til lov om *ændring af lov om midlertidige foranstaltninger på børne- og undervisningsområdet og folkehøjskoleområdet og for den frie folkeoplysende virksomhed til forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19. (Forlængelse af lovens gyldighed)*. Vedtaget med 96 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, EL, KF, LA, FG, ALT og UFG) og 2 imod (NB). Fremsat 10.11.2021 og 1., 2. og 3. behandling 11.11.2021. Lov nr. 2048 af 14.11.2021. Ikrafttræden 16.11.2021. L 87 Forslag til lov om *ændring af lov om midlertidige foranstaltninger på børne- og undervisningsområdet og folkehøjskoleområdet og for den frie folkeoplysende virksomhed til forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19. (Forlængelse af lovens gyldighed og ophævelse af bemyndigelser om omlagt undervisning og standpunktskarakter på prøvefrie skoler)*. Vedtaget med 96 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, EL, KF, FG og ALT) og 4 imod (NB og LA). Fremsat 17.11.2021, 1. behandling 30.11.2021, 2. behandling 14.12.2021 og 3. behandling 21.12.2021. Lov nr. 2533 af 22.12.2021. Ikrafttræden 23.12.2021.

genåbne primo januar 2022. Børne- og Undervisningsministeriet anbefalede samtidig brug af bl.a. holdorganisering, virtuelle eksamener, hjemmearbejde, aflysning af sociale arrangementer og hjemmetest to gange ugentlig. Den tiltagende smittespredning fik Claus Hjortdal til at opfordre skolerne til at "bruge den sunde fornuft og force majeure", for "lige nu siger lovgivningen, at vi skal undervise, hvis fx 3-4 elever i en klasse på 25 møder op ... men halvdelen eller tre fjerdedele af dem, der er sendt hjem, er jo så raske, at de vil kunne følge med i undervisningen". Kristian Heunicke, direktør for Kommunernes Landsforening (KL), mente dog, at force majeure på skoler er noget andet end i dagtilbud, og at skoler ikke kan ændre åbningstider, som man kan i dagtilbud. Ministeriet var heller ikke tilfreds og anbefalede i stedet udskudt undervisning og midlertidig læreroverflytning fra kommunens andre skoler mv. Presset var dog efterhånden så stort, at covid-19 fra d. 1. februar 2022 ikke længere blev kategoriseret som en samfundskritisk sygdom. Dermed blev der heller ikke krævet særlige forholdsregler som mundbind og coronapas, og med L 144 bortfaldt også kravet til skolerne om at yde erstatningstimer for aflyst undervisning i januar og februar 2022.⁵

Sommerens prøver 2022 blev let reduceret på de fleste uddannelser på Børne- og Undervisningsministeriets område – hjulpet godt på vej af borgerforslaget B 74 om en "fair afslutning på 3. g", som udsprang af nedlukningen og online undervisningen. Resultatet blev, at elever i 3. g skulle op til fire prøver, mens alle prøver i 1.g og 2.g samt på hf, hf-enkeltfag, GSK, SOF og GIF blev afholdt som normalt. Folkeskolens afsluttende eksamener blev også reduceret til fire mod normalt syv efter 9. klasse og op til 11 efter 10. klasse, og valgfagsprøven i 8. klasse udgik. Også optagelsesprøven til de gymnasiale uddannelser 2022 blev lempet, idet opgavefagene uændret var dansk, engelsk, matematik og fysik/kemi, men kun de tre fag, som ansøgeren klarede sig bedst i, afgjorde, om optagelsesprøven var bestået. Grundskoleeleverne kunne fortsat få standpunktskarakteren på beviset, hvis den var højere end prøvekarakteren. Ved 1. behandlingen af L 35 om øget frihed for skolerne i coronahåndteringen nævnte Pernille Rosenkrantz-Theil afslutningsvis, at selvom Folketinget under coronaen havde givet stor frihed til skolerne, så var det dog ikke givet, at det "i al fremtid skal være sådan, at skoledagen skal være kortere ... Til det vil jeg bare sige, at går vi 50 år tilbage i skolehistorien, havde

---

5 L 144 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen, lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler. (Mulighed for at undlade erstatning for visse aflyste undervisningstimer som følge af personalefravær på grund af covid-19). Vedtaget med 103 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, DF, LA, FG, ALT og UFG), og 2 imod (NB). Fremsat 24.2.2022, 1. behandling 16.3.2022, 2. behandling 3.5.2022 og 3. behandling 5.5.2022. Lov nr. 567 af 10.5.2022. Børne- og Undervisningsministeriet, Kommunernes Landsforening (KL), Sundhedsstyrelsen og Statens Serum Institut (SSI) deltog i pressemødet 21.12.2021 om "rammerne for børnenes tilbagevenden til skole efter nytår, herunder test, vaccination og trivsel".

man 1200 timer om året; nu er vi nede på 900 timer ... og det er da lidt særligt, at man lige præcis nu, hvor antallet af timer er så lavt, synes, at skoledagen er meget lang". Citatet glæder i al stilfærdighed forfatteren til denne artikel, fordi det viser, at også politikere og embedsmænd læser "Uddannelseshistorie": Den refererede timetalsundersøgelse er publiceret i årbog 2014.⁶

Det er under coronaen blevet stadig tydeligere, at den *digitale hjemmeundervisning svækker læringsudbyttet for mange og har social slagside*. Alligevel blev de to foregående skoleårs dispensationsmuligheder forlænget med L 175. Skolerne kan dermed også i 2022-23 konvertere understøttende undervisning til tolærertimer, fravige målsætningen om fuld kompetencedækning og tilrettelægge fjernundervisning i 20 % af undervisningstiden, hvis skolen finder det pædagogisk forsvarligt og efter aftale med forældrene. Ved høringsprocessen advarede bl.a. DLF, Dansk Psykolog Forening og Pædagogisk Psykologisk Forening om, at onlineundervisning kan øge mistrivslen hos børn og efterlyste forskningsmæssig dokumentation for positiv effekt – hvad der i ministeriets høringsnotat blot blev kommenteret således: "Loftet på 20 % af den samlede undervisningstid er fastsat i aftalen af 11. marts 2022, og er som sådan udtryk for en politisk beslutning og ikke baseret på forskning". Hvad angår folkeskolens kompetencedækning i coronatiden, er dækningsgraden generelt faldet fra 88,4 % i 2019-20 til 84,6 % i 2020-21. Nogle fag ligger fortsat pænt, fx fysik/kemi 96,2 % og dansk med 96,1 %, men en række fag ligger lavt, bl.a. kristendomskundskab med 55,6 %, billedkunst med 64,7 %, natur/teknologi med 66,8 %, madkundskab med 71,9 % og historie med 74,5 %.⁷

6 L 35 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (*Frihedsgrader til håndtering af faglige udfordringer som følge af covid-19 hos elever i folkeskolen i skoleåret 2021/22*). Enstemmigt vedtaget med 102 stemmer for. Fremsat 7.10.2021, 1. behandling 14.10.2021, 2. behandling 28.10.2021 og 3. behandling 9.11.2021. Lov nr. 2047 af 14.11.2021. Ikrafttræden 16.11.2021. Bygger på aftale af 25.2.2022. B 74 Forslag til folketingsbeslutning om en *fair afslutning til 3. g (borgerforslag)*. Fremsat 27.1.2022 af Leif Lahn Jensen (S), Thomas Danielsen (V), Peter Skaarup (DF), Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Andreas Steenberg (RV), Peder Hvelplund (EL), Mai Mercado (KF), Peter Seier Christensen (NB), Ole Birk Olesen (LA), Susanne Zimmer (FG), Torsten Gejl (ALT), Jens Rohde (KD), Aaja Chemnitz Larsen (IA) og Lars Løkke Rasmussen (UFG). Bekendtgørelse nr. 2139 af 26.11.2021 om *krav om coronapas på uddannelsesinstitutioner på Uddannelses- og Forskningsministeriets område i forbindelse med håndtering af covid-19*. Politiken 7.9.2021, 1. sektion s. 9, ufm.dk 26.11., uvm.dk 8.12., Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelser 11.11. og 17.12. og politiken.dk 21.12.2021; Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse 13.1., folkeskolen.dk 6.1., 20.1. 4.2. og 22.6., politiken.dk 26.1.2022. Uvm.dk 25.2. og 31.3. og gymnasieskolen.dk 10.3.2022. Se *Uddannelseshistorie 2014* s. 103-134.

7 L 175 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen, lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om efterskoler og frie fagskoler og lov om kommunale internationale grundskoler. (*Forlængelse af frihedsgrader til håndtering af faglige udfordringer som følge af covid-19 i skoleåret 2022/23 og etablering af mulighed for fjernundervisning*). Enstemmigt vedtaget med 96 stemmer for. Fremsat 27.4.2022, 1. behandling 3.5.2022 2. behandling 7.6.2022 og

Coronasituationen var også begrundelsen for at udskyde eller ophæve en række revisionsbestemmelser på diverse uddannelsesniveauer og med forskellige politiske aftalekredse ved L. 36, L 37 og L 38, som blev sambehandlet. Ved 1. behandlingen benyttede Pernille Rosenkrantz-Theil med baggrund i sine politiske erfaringer fra både oppositions- og regeringstid lejligheden til at sparke hul på spørgsmålet om rimeligheden af de mange revisionsbestemmelser, for "hvorfors gør vi det egentlig? Typisk kommer en lovrevision ind, fordi man i slutningen af et forhandlingsforløb gerne vil have forpligtet regeringen til at følge op på tingene. Det har jeg selv været med til at forhandle igennem rigtig, rigtig mange gange, og det synes jeg er fornuftigt. Men hvorfor en lovrevision? Altså, hvis der er behov for at ændre på loven, kan man jo bare ændre den". I stedet så hun hellere mere "substantielle aktiviteter" som evalueringer og statusredegørelser.⁸

Også dette år har således givet uddannelsessystemet ekstraordinære udfordringer. De er blevet håndteret, efterhånden som de dukkede op, og vidner om sektorens fleksibilitet, resultatorientering og samarbejdsvilje.

MERE FRIHED TIL FOLKESKOLEN?

Folkeskolen hænger stadig efter den generelle velfærdsudvikling. I perioden 2009-20 er velstanden pr. indbygger ifølge Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

---

3. behandling 9.6.2022. Lov nr. 881 af 21.6.2022. Ikrafttræden 1.8.2022. Bygger på aftale af 11.3.2022 mellem regeringen og V, SF, RV, KF, DF og LA om forlængelse af visse udvidede frihedsgrader på folkeskoleområdet i skoleåret 2022-23 og mulighed for at anvende fjernundervisning i grundskolen. Begrebet kompetencedækning i folkeskolen dækker over antal undervisningstimer, varetaget af en lærer med undervisningskompetence i det pågældende fag, dvs. at underviseren enten har haft faget som linjefag på læreruddannelsen eller har efter-videreuddannelse i faget. 90 % målsætningen indgik i den politiske aftale "Folkets skole: Faglighed, dannelse og frihed" fra 2019, hvor den oprindelige målsætning om 95 % kompetencedækning blev udskudt til skoleåret 2025-26. Tallene indgår siden 2013 i Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. Uvm.dk 11.3.2022 og folkeskolen.dk 10.-11.3., 29.4. og 27.6.2022.

8 L 36 Forslag til lov om ændring af lov om *ændring af lov om folkeskolen, lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om social service og lov om en børne- og ungeydelse (udskydelse af revisionsbestemmelse)*; vedtaget med 93 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, KF, NB, LA og FG) og 9 imod (EL og ALT); lov nr. 2153 af 27.11.2021. L 37 Forslag til lov om *ændring af lov om de gymnasiale uddannelser (Ophævelse af revisionsbestemmelse)*; vedtaget med 101 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, EL, KF, LA, FG og ALT) og 2 imod (NB); lov nr. 2154 af 27.11.2021. L 38 Forslag til lov om *ændring af lov om kommunale internationale grundskoler (Ophævelse af revisionsbestemmelse)*; vedtaget med 89 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, LA, FG og ALT) og 13 imod (DF og NB); lov nr. 2155 af 27.11.2021. De tre lovforslag blev sambehandlet og alle fremsat 7.10.2021, 1. B 74 Forslag til folketingsbeslutning om en *fair afslutning til 3. g (borgerforslag)*. Fremsat 27.1.2022 af Leif Lahn Jensen (S), Thomas Danielsen (V), Peter Skaarup (DF), Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Andreas Steenberg (RV), Peder Hvelplund (EL), Mai Mercado (KF), Peter Seier Christensen (NB), Ole Birk Olesen (LA), Susanne Zimmer (FG), Torsten Gejl (ALT), Jens Rohde (KD), Aaja Chemnitz Larsen (IA) og Lars Løkke Rasmussen (UFG).behandling 18.11.2021, 3. behandling 23.11.2021 og ikrafttræden 1.12.2021.

(AE) steget med 9,6 %, mens udgiften pr. elev ganske vist også er steget, men blot med 1,3 %, så *udgiften pr. elev er reelt faldet*. Hertil kommer periodens elevtalsfald på ca. 63.000 børn og unge, så udgifterne til folkeskolen er i perioden reduceret med ca. 3 mia. kr. Stramningerne i gennemsnitsudgiften pr. elev er ikke mindst påvirket af inklusionsloven fra 2012 – og så af et enkelt lille pip i den forholdsvis stramme finanslov for 2022, hvor der for første gang i næsten 30 år blev rokket ved folkeskolens klasseloft på 28 elever. Her fik SF gennemført en nedsættelse til max. 26 elever i 0.-2. klasse fra august 2022 – et resultat, som Claus Hjortdal dog betegnede som stort set gratis, idet den gennemsnitlige klassekvotient på p.t. ca. 21,5 i disse år er faldende, så han havde hellere set, at midlerne var gået til udfordrede elever.⁹

Med baggrund i det maj 2021 dannede dialogforum på folkeskoleområdet, partnerskabet “Sammen om skolen”, nåede man med L 174 langt om længe frem til et *opgør med væsentlige dele af 2014-reformen*, fx de nationale test, uddannelsesparathedsvurderingen (UPV), elevplaner og kvalitetsrapporter mv. Også ordblindområdet blev tilgodeset med obligatorisk klassebaseret screening for læsevanskeligheder allerede fra 1. klasse. Ved lovforslagets 1. behandling gav flere fra Folketingets talerstol udtryk for, at dialogen i “Sammen om Skolen” havde muliggjort en aftale “efter en årrække med krig på kniven i skolepolitikken”. Repræsentanter for de enkelte partier lagde da heller ikke skjul på, hvad de havde fået igennem og givet køb på under forhandlingerne. Mens Mai Mercado (KF) glædede sig over, at test for høj begavelse var kommet med i aftalen, lagde Anni Matthiesen (V) vægt på øget fokus på ordblindhed. Charlotte Broman Mølbæk (SF) og Lotte Rod (RV) havde gerne reduceret antal test, men der var fælles glæde over afskaffelsen af det adaptive testprincip til fordel for såkaldt lineære test med ens spørgsmål til alle elever. Pernille Rosenkrantz-Theil betegnede det samlede resultat som “svendeprøven på, om vi kunne få skabt fred omkring folkeskolen”, jf. hendes tale på lærernes kongres d. 2.-3. november 2021, hvor hun sagde, at der med “den store skoleaftale af 29. oktober 2021” var “sat punktum for mange års uro om folkeskolen”. En række centrale ændringer skal kort omtales i det følgende.¹⁰

---

9 L 1 Forslag til *finanslov for finansåret 2022*, jf. finanslovsaftale af 6.12.2021. Loven blev vedtaget med 94 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, EL, KF, ALT og IA), og 6 imod (NB, LA og FG), Fremsat af finansminister Nicolai Wammen (S) 5.10.2021, 1. behandling 7.10.2021, 2. behandling 11.11.2021 og 3. behandling 22.12.2021. Analysen “Færre børn og færre penge til folkeskolen” er udarbejdet af Chefanalytiker Mie Dalskov Pihl og projektchef Jon Nielsen Chefanalytiker i AE. Folkeskolen.dk 21.4. og 6.12.2021 samt 22.3.2022.

10 Partnerskabet “Sammen om skolen”, som udsprang af den pinlige slutevaluering maj 2021 af folkeskolereformen fra 2014, har til formål at gøre op med folkeskolen som politisk kampplads. Forligskredsforhandlingerne mellem S, V, DF, SF, RV, KF og LA begyndte 27.8. og aftale blev indgået 29.10. 2021. L 174 Forslag til lov om *ændring af lov om folkeskolen, lov om kommunal indsats for unge under 25 år, lov om velfærdsaftaler på dagtilbudsområdet og folkesko-*

Folkeskolens Nationale Færdighedstest nyudvikles og gennemføres første gang i skoleåret 2026-27. De skal ligge i skoleårets begyndelse, så resultaterne kan bruges formativt i den følgende undervisning. Obligatoriske er herefter alene fem test i læsning (2., 3., 4., 6. og 8. klasse) og fem i matematiske færdigheder (2., 4., 6., 7. og 8. klasse), men ikke test i engelsk og fysik/kemi. De ti obligatoriske test, der rettes digitalt, er fordelt på 2.-8. klassetrin, og elevresultaterne kan følges på både lokalt, kommunalt og nationalt niveau. Et forslag om at give offentlig adgang til elevers testresultater ved at ophæve folkeskolelovens paragraf 55b blev trukket tilbage på grund af politisk modstand, også fra KL. Hertil kommer 11 frivillige test i engelsk (4. og 7. klasse), natur/teknologi (6. klasse), dansk som andetsprog (5. og 7. klasse), tysk/fransk (2. fremmedsprog, 7. klasse) og fysik/kemi, biologi, geografi og historie (8. klasse). I overgangsperioden 2022-25 gennemføres "folkeskolens nationale overgangstest" i treugers perioder i skoletiden og med opgaver fra den eksisterende test-opgavebank. I "Sammen om skolen" vendte ministeren i øvrigt også et forslag om på forsøgsbasis foruden fagkarakteren at indføre en flidskarakter for at belønne folkeskoleelever for en god arbejdsindsats, men forslaget mødte modstand og er i skrivende stund ikke kommet videre.¹¹

De hidtil kendte *elevplaner* erstattes af en meddelelsesbog med fokuspunkter om elevens alsidige og faglige udvikling i dansk og matematik. Allerede i skoleåret 2021-22 kunne de hidtil gældende regler fraviges, og efteråret 2021 havde mere end hver tredje skole helt droppet elevplanerne og afprøvede andre forældrefeedbackformer. Den nye meddelelsesbog, der skal være skriftlig, men ikke nødvendigvis digital, og anvendes mindst en gang årligt for alle grundskolens elever, skal i udskolingen også omfatte "en retningsgivende dialog om elevens overvejelser om uddannelse og de faglige krav i den forbindelse". Hertil kommer en udvidet meddelelsesbog med flere fokuspunkter for elever i mistrivsel, specialundervisning eller med høj begavelse. Meddelelsesbogen og den udvidede meddelelsesbog skal evalueres efter tre år. At meddelelsesbogen ikke længere skal være digital, betyder også, at skolerne ikke mere behøver en læringsplatform. *Kvalitetsrap-*

---

leområdet og lov om kommunale internationale grundskoler. (Fremtidigt evaluerings- og bedømmelsessystem i folkeskolen m.v.). Vedtaget med 93 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, DF, LA, FG, ALT og UFG), mens 2 (NB) hverken stemte for eller imod. Fremsat 27.4.2022, 1. behandling 3.5.2022, 2. behandling 7.6.2022 og 3. behandling 9.6.2022. Lov nr. 882 af 21.6.2022. Ikrafttræden 1.8.2022.

11 Børne- og Undervisningsministeriets pressemeddelelse og politiken.dk 29.10. samt Politiken 2.9.2021, 1. sektion s. 2, Politikens leder 30.10.2021 og 1. sektion s. 4; folkeskolen.dk 7.9., 17.9. og 2.11.2021 og 4.3., 5.5. og 30.6.2022. Se "Uddannelseshistorie 2021" s. 129-133.

porterne er blevet erstattet af skoleudviklingssamtaler og udviklingsplaner mellem kommuner og skoler.¹²

Samtidig blev også *uddannelsesparathedsvurderingen* (UPV) ændret, idet begrebet "ikke uddannelsesparat" blev afskaffet og en arbejdsgruppe nedsat til at finde en bedre betegnelse. I lovudkastet lagde ministeriet op til, at begrebet, som bl.a. har været adgangskriterium til en ønsket ungdomsuddannelse og til at få personlig vejledning eller gruppevejledning, ændres til "parat til andre uddannelsesaktiviteter m.v. end gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser" – hvad der dog af skuffede UU-vejledere blev betegnet som "sproglig kosmetik, for reelt står der det samme som hidtil". Det vakte også bekymring, at arbejdsgruppens forslag til ændringer skulle være udgiftsneutralt.¹³

Skoleverdenen blev dette år ved en revision af folkeskolelovens § 57 d beriget med et nyt navn for ghettoskoler, nemlig "*skoler uden et læringsmiljø af tilstrækkelig kvalitet*". Det skete ud fra regeringens ambition om, at ingen folkeskoler må have over 30 % ikke-vestlige elever – et ønske, som blev lanceret af ministeren allerede på DLF's kongres i 2019. Herefter udtrækker ministeriet årligt en såkaldt udviklingsliste over folkeskoler med "behov for styrket opmærksomhed på deres udvikling for at undgå vedvarende dårlig kvalitet". Skønsmæssigt forventes listen at omfatte ca. 10 % af landets folkeskoler, dvs. lidt over 100 skoler mod den tidligere ghettolistes ca. 40 skoler. Er en skole kommet på listen, skal kommunen udarbejde en "udviklingsplan med initiativer med henblik på forbedring af skolens kvalitet", hvorefter skolens høringsudtalelse behandles i kommunalbestyrelsen og offentliggøres på internettet. Desuden kan ministeren "fastsætte nærmere regler om udviklingslisten, herunder om tidspunktet for listens udtrækning, om udvælgelseskriterier og om sagsbehandling og klager i forbindelse med udtræk af listen". Initiativet, der også skal ses i sammenhæng med gymnasieområdet nye fordelingsaftale, jf. s. 239-242, er udsprunget af tanken om, at hvis en skoles elevsammensætning bliver for skæv, vil en del forældre måske fravælge folkeskolen. Initiativet er dog ikke uproblematisk, bl.a. fordi det kan konflikte med frit skolevalg. Et rammeforsøg om ændrede skoledistrikter, der havde et tilsvarende konfliktpotentialer, skal have været planlagt, men blev sat i bero. Det fremgår dog stadig af regeringens forståelsespapir med RV, SF og EL, at det er et mål for regerin-

---

12 Spørgeskemaundersøgelsen, der er foretaget september-oktober 2021 af medlemsbladet Folkeskolen, omfattede skolelederne ved landets ca. 1.200 folkeskoler. Blot 137 skoler (11,5 %), placeret i 63 af landets 98 kommuner, besvarede alle spørgsmål, hvorfor resultaterne må tages med et vist forbehold, jf. folkeskolen.dk 29.10.2021. Fra Børne- og Undervisningsministeriets vejledning *Meddelelsesbog til dialog mellem elev, forældre og skole - Vejledning til lokal udvikling og anvendelse af meddelelsesbog i folkeskolen*; folkeskolen.dk 27.1., 7.3., 8.3. og 29.5.2022. Se også Uddannelseshistorie 2021, s. 136.

13 Folkeskolen.dk 29.3. og 2.8.2022.

gen, at "skoler og ungdomsuddannelsers elevoptag bedre afspejler befolknings-sammensætningen", og af økonomiaftalen for 2022, "at det kan bidrage positivt til både integrationen og sammenhængskraften i samfundet bredt set, hvis elevsam-sætningen i folkeskolen afspejler det omkringliggende samfund".¹⁴

For tredje år i træk blev 9.-klassernes fællesfaglige prøve i naturfag sommeren 2022 aflyst på grund af corona, og evalueringen, som måske fører til, at prøvefor-men gøres permanent, blev udsat til 2023. Af en tidligere evaluering fremgår, at prøveformen er mere populær blandt eleverne end blandt lærerne, hvor 74 % følte deres faglige kompetence udfordret, da de ikke er uddannet i alle tre fag. Især mange fysik/kemilærere fandt det fællesfaglige arbejde belastende for de enkelte fags faglighed.¹⁵

Megen medieomtale fik i årets løb *Søndervangskolen* i Aarhus. Den har i flere år været fremhævet for at kunne "løfte" elever af anden etnisk herkomst karakter-mæssigt, men den blev dette år centrum i lidt af en mediestorm. Det viste sig, at ledelsen havde fremmet eksamenssnyd ved bl.a. ureglementeret at tildele elever-ne 50 % ekstra tid ved 9. klasseprøvernes læseprøver, ved at underrette lærere om udtrukne eksamensfag så tidligt, at de kunne indrette undervisningen efter det, og ved at konvertere timer fra ikke-prøvefag til prøvefag. At presset kom fra skoleledelsen, som efter gældende bestemmelser skal være garant for prøvers rette gennemførelse, vakte en vis opsigt. Sagen kom dog ikke helt uventet, idet forvaltningen allerede i 2019 havde indført tilsyn med skolens prøver på bag-grund af en tidligere lærers underretning. Efteråret 2021 gjorde formanden for Århus Lærerforening så forvaltningen opmærksom på, at uregelmæssighederne fortsatte, hvorefter også Børne- og Undervisningsministeriet gik ind i sagen, og skolen fik ny leder og viceleder.¹⁶

Inklusionsproblemer fyldte meget på lærernes kongres efteråret 2021 i debat-ten om formandens mundtlige beretning, for det kniber i kommunerne med at få de økonomiske ender til at nå sammen. Udviklingen blev bekræftet af VIVE's in-klusionsrapporter, som udkom 29. marts 2022. Heraf fremgik bl.a., at 5,3 % af alle skolebørn går i specialtilbud eller i specialklasser – såkaldt segregeret specialun-dervisning – mens 7,5 % af udskolingsleverne skønnes at have et uindfriet støt-

---

14 Forståelsespapiret "Retfærdig retning for Danmark", indgået 25.6.2019, og aftale af 8.6.2021 om kommunernes økonomi for 2022. Folkeskolen.dk 22.20. og 1.11.2021. Se *Uddannelseshi-storie 2021* s. 134.

15 Folkeskolen.dk 25.4. og 9.6.2022.

16 I undersøgelsen har deltaget 77,2 % af skolens nuværende lærere og pædagoger, 20 tidligere ansatte, skolebestyrelsens forældrevalgte medlemmer, tidligere skoleledere samt to tidligere og to nuværende områdechefer. Politiken 30.9.2021 1. sektion s. 2 og 8, politiken.dk 23.10. og 26.10., folkeskolen.dk 29.9., 30.9., 26.10., 29.10., 1.11., 14.12. og 16.12.2021; politiken.dk 15.12.202; folkeskolen.dk 16.5.2022.

tebehov. Inklusionsgraden er i femårsperioden frem til 2019-20 dermed faldet fra 95,5 % til 94,7 %. Ikke overraskende udgør drenge ca. 3/4 af den segregerede elevgruppe. Tendensen blev yderligere understreget af en ny, generelt nedslående undersøgelse fra Skole og Forældres magasin Skolebørn. Den viser bl.a., at hele 77 % af forældre til børn med særlige behov oplever, at økonomien har betydning for, hvilken støtte deres barn får. I Skolebørns lignende undersøgelse fra 2019 var tallene stort set de samme. Inklusion forventes at blive et tema i "Sammen om Skolen" efteråret 2022.¹⁷

Med L 143 blev *klageinstansen mod mobning* forlænget med foreløbig et år frem til sommeren 2023. Epinions evaluering fra 2020 viste, at stadig flere forældre benytter klageinstansen og finder, at dens afgørelser bidrager til, at forvaltningen og skolelederne i højere grad efterlever områdets regelsæt. Evalueringen påviste dog også, at 85 % af forældrene ikke kender klageinstansen, og at 67 % ikke er oplyst af skolen om deres klagemuligheder. Lovforslaget blev hjulpet godt på vej af, at der allerede ved folketingsårets begyndelse med B 9 var fremsat et beslutningsforslag ikke alene om ophævelse af solnedgangsklausulen, men også om at indføre mulighed for, at skoleejerne kan pålægges et erstatningsansvar over for forurettede i klagesager om mobning, hvor skolen ikke har levet op til sine forpligtelser Ved 1. behandlingen af B 9 mente Pernille Rosenkrantz-Theil, at sagen burde drøftes i "Sammen om skolen", da centrale parter som KL, DLF og Skolelederforeningen er kritiske over for den nuværende ordning.¹⁸

Lidt over halvdelen af eleverne i 9. klasse søgte foråret 2022 10. klasse, heraf knap to tredjedel på efterskole. Det fik KL til på ny at skabe røre om 10. skoleår med et ungeudspil med 20 anbefalinger til, hvordan gruppen af de p.t. 45.000 unge under 25 år uden uddannelse eller job kan være halveret i 2030. Udspillet fik dog en kølig modtagelse, idet Pernille Rosenkrantz-Theil ikke kunne "se, hvilket problem det løser", og Torben Vind Rasmussen, formand for Efterskolefor-

17 Evalueringen består af fem rapporter, udarbejdet af Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) og finansieret af Børne- og Undervisningsministeriet; arbejdet har været fulgt af en styregruppe bestående af Børne- og Undervisningsministeriet, Finansministeriet og Kommunernes Landsforening (KL). I spørgeskemaundersøgelsen, som er udført juni 2022 af Skole og Forældres magasin Skolebørn, har deltaget 1433 forældre til børn med særlige behov. Uvm.dk og politiken.dk 29.3. 2022 samt folkeskolen.dk 3.11.2021 og 30.3.2022. Se også *Uddannelseshistorie 2016* s. 217 om afskaffelse af 96 % målsætningen.

18 L 143 Forslag til lov om ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen. (*Udskydelse af solnedgangsklausul vedrørende bestemmelse om antimobning*). Enstemmigt vedtaget med 99 stemmer for. Fremsat 24.2.2022, 1. behandling 3.3.2022, 2. behandling 17.5.2022 og 3. behandling 19.5.2022. Lov nr. 692 af 24.5.2022. I lovprocessen indgik B 9 Forslag til folketingsbeslutning om *indsats mod mobning*. Fremsat 12.10.2021 af Ellen Trane Nørby (V), Marlene Ambo-Rasmussen (V), Marie Bjerre (V), Stén Knuth (V), Anni Mathiesen (V) og Kenneth Mikkelsen (V) Ved 1. behandling 10.12.2021 henviset til udvalg. Folkeskolen.dk 15.12.2021. Se også *Uddannelseshistorie 2021* s. 136.

eningen, fremhævede, at efterskoleophold øger “sandsynligheden for, at unge gennemfører en uddannelse”. KL’s forslag ser således ikke ud til umiddelbart at blive realiseret.¹⁹

Frikommuneforsøgene på skoleområdet omfattede i sit første år alene Esbjerg og Holbæk kommuner, der i forsøgsperioden kunne fravige regler om bl.a. skoledagens længde og indhold, nationale test, holddeling og klasseloft. I sin nytårstale 2022 ønskede statsminister Mette Frederiksen, at forsøgene skulle udvides til alle kommuner i de sidste to forsøgsår. Hendes tanker mødte dog modstand på et møde d. 23. juni 2022, hvor undervisningsordfører Jacob Mark (SF), der er bosat i Holbæk og privat danner par med kommunens borgmester, mente, at der på skoleområdet var indhentet erfaringer nok fra Holbæk og Esbjerg til en generel deregulering af skoleområdet, og hans parti opsigede derfor primo august 2022 folkeskoleforliget bag 2014-reformen.²⁰

Skolens arbejdsmiljø er i stigende omfang belastet af enkelte urolige elevers adfærd, især i de yngste klasser. Således har 45 % af alle undervisere i folkeskolen mindst én gang i løbet af en 12 måneders periode været udsat for et eller flere tilfælde af vold, chikane og trusler som at blive råbt ad eller skældt ud. Omkring 20 % har oplevet at blive truet med fx en saks eller en pegepind.²¹

Efter at Ekstra Bladet havde publiceret en række artikler om *Danske Skoleelever* (DSE) om bl.a. uigennemsigtige lønforhold for de voksne ansatte, utilfredsstillende boligforhold for de mindreårige frivillige, sekretariatschefens løn og foreningens økonomi og vedtægter, måtte Pernille Rosenkrantz-Theil i et lukket samråd i Børne- og Undervisningsudvalget d. 21. april 2022 redegøre for forholdene, herunder at organisationen var sat under tilsyn.²²

Af årets organisatoriske ændringer kan nævnes, at Else Sommer, formand for Danmarks Evalueringsinstitut og tidligere direktør for Dansk Magisterforening, efteråret 2021 afløste Charlotte Rønhof som formand for Rådet for Børns Læring.

---

19 KL’s udspil “Alle unge skal lykkes – gentænk vejen til uddannelse og job” blev præsenteret på Børn og Unge Topmødet i Aalborg d. 16.-17. maj 2022. KL’s pressemeddelelse af 16.5. og nyheder fra Skolelederforeningen 17.5. og fra efterskolerne.dk 19.5.2022.

20 Et politisk forlig kan ændres, hvis alle partier i forligskredsen er enige; eller et parti kan opsiges forliget forud for et valg. Folkeskoleforliget om 2014-reformen blev indgået 2013 af S, SF, RV, V, DF og KF samt LA, der blev en del af forliget, da partiet indgik i V-regeringen 2016 med Merete Riisager (LA) som undervisningsminister. Folkeskolen.dk 22.8.2021 og 2.1., 19.1 og 23.6. samt politiken.dk 4. og 5.8.2022. Se også *Uddannelseshistorie 2021* s. 129-131.

21 Undersøgelsen “Chikane, trusler og vold mod undervisere i den danske folkeskole”, som er udført af Arbejdsmedicinsk Universitetsklinik på Regionshospitalet Gødstrup, bygger på svar fra 2334 undervisere og 230 skoleledere i folkeskolen og er publiceret 21.12.2021. Jyllandsposten.dk 20.12. og folkeskolen.dk 21.12.2021.

22 Folkeskolen.dk 21.4.2022.

Børne- og Undervisningsministeriet skiftede 1.4.2022 departementschef fra Birgitte Hansen til Kent Harnisch.²³

Dette år har givet mere fred og frihed til folkeskolen i en brydningstid, hvor der spores vilje til dialog, men hvor kommunernes økonomiske råderum, der i praksis sætter rammen for udvikling, er ramt af sparekniven. Den aktuelle inflation udhuler de beskårne budgetter yderligere, og den svigtende tilgang til lærerjobbet øger andelen af uuddannede lærere. Der bliver således stadig større afstand mellem praksis og regeringens vision i forståelsespapiret af 25. juni 2019, hvorefter "folkeskolen er fællesskabets skole, og den er fundamentet for, at alle elever får kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere". Staten – og dermed den siddende regering – har det overordnede ansvar for, at der til realisering af folkeskolens indhold, mål og værdier afsættes realistiske ressourcer. Hvis folkeskolen fortsat skal kunne være den fælles basis for alle samfundsgrupper i hele landet på tværs af sociale og kulturelle forskelle, må ressourcerne matche såvel forventninger som virkelighed. Fromme ønsker gør det ikke alene!

TILSYN OG FORTSAT VÆKST I DEN FRIE SKOLESEKTOR

Sektoren vokser stadig, og elevandelen er i perioden 2009-19 steget fra 14 % til 19 %. På landsplan var der d. 1. oktober 2020 i alt 1070 folkeskoler og 550 frie grundskoler. Udviklingen modsvarer klart større ændringer i folkeskolens vilkår. Eksempelvis medførte gennemførelsen af 2014-reformen i folkeskolen 52 anmeldelser af frie grundskoler i 2014 og 45 i 2015, mens forberedelsen af inklusionsloven fra 2012 resulterede i 65 anmeldelser i rekordåret 2010. Listen over anmeldte frie grundskoler indeholder dog en del gengangere. Således er syv af de aktuelt 18 skoleinitiativer gengangere; heraf er tre med for tredje gang. Alene truslen om nedlæggelse af en folkeskole kan udløse anmeldelse af en friskole, fx Salbrovad Friskole i Assens Kommune, hvor byrådet i 2018 meldte ud, at den kommunale Salbrovadskole skulle nedlægges. Men selv om nedlæggelsen blev droppet, indbetalte borgergruppen nye 30.000 kr. i august 2020. Da den nye indbetaling også gælder i tre år, er Salbrovad Friskole stadig på listen over potentielt nye friskoler. I takt med at nedlæggelsesbølgen i folkeskolen siden 2016 er afta-

---

23 Else Sommer, (formand), der er økonom, er udpeget af børne- og undervisningsministeren, som også på linje med kulturministeren og uddannelses- og forskningsministeren indstiller hver et medlem, mens øvrige medlemmer indstilles af uddannelsessektorens forskellige råd. Hertil kommer et medlem med særlig evalueringsfaglig ekspertise udpeget af bestyrelsen selv. Den tidligere departementschef Birgitte Hansen blev ny rigsrevisor, og cand.scient.pol. Kent Harnisch kom fra en stilling som afdelingschef i Finansministeriet. Uvm.dk 19.11.2021 og 11.3.2022, EVA's hjemmeside og folkeskolen.dk 8.9.2021.

get, har der årligt blot været anmeldt mellem 18 og 26 frie skoler, hvoraf ca. 1/3 er etableret.²⁴

Efterskolernes forsøgsordning fra 2015 om en *reduktion af folkeskolens afsluttende eksamener* til alene at omfatte prøverne i dansk og matematik blev med L 95 gjort permanent. Ordningen, som blev indført samtidig med adgangskravet på 02 og gælder for efterskoler og frie fagskoler med et særligt undervisningstilbud, skulle få flere unge til at søge en erhvervsuddannelse, Børne- og Undervisningsministeriets Styrelse for Undervisning og Kvalitet (STUK) evaluerede forsøgsordningen positivt ultimo 2019, idet de deltagende skoler fandt, at flere elever end tidligere har aflagt prøve. og at flere dermed har fået et bedre grundlag for at blive optaget på en erhvervsuddannelse.²⁵

En af årets stærkt omtalte sager omhandlede kostskolen *Herlufsholm*. Skolen har været omfattet af særligt tilsyn af STUK siden 2017, men fik først medieopmærksomhed ved tv 2's reportage "Herlufsholms hemmeligheder", sendt d. 5. maj 2022. Herpå fulgte bl.a. et lukket samråd d. 9. maj, indkaldt af Ellen Trane Nørby (V), Mai Mercado (KF) og Alex Ahrendtsen (DF). De ønskede en redegørelse for, dels hvad ministeren konkret vidste om problematiske forhold på Herlufsholm, og dels en belysning af den igangværende tilsynssag, herunder bl.a. orientering om igangværende og tidligere politisager i relation til skolens elever. Allerede d. 28. februar 2022 havde Herlufsholms rektor Mikkel Kjellberg og bestyrelsesformand Torben von Lowzow været til samtale hos STUK, som tre dage senere forlangte en redegørelse fra skolen om udfordringer med "trivsel, uhensigtsmæssig elevadfærd og mobning". I skolens redegørelse i marts indgik nye sager, hvorefter STUK ønskede en supplerende redegørelse, og skolens bestyrelse beskrev 3. maj 2022 nye initiativer til sikring af trivslen på skolen og iværksatte selv en uvildig advokatundersøgelse, ledet af advokat Jon Lauritzen. I STUK's partshøringsskrivelse af 24. juni 2022 om de samlede omstændigheder i tilsynssagen blev der udtrykt hård kritik af skolen. Det var "styrelsens foreløbige vurdering, at Herlufsholm Skole og Gods ikke overholdt frihed og folkestyre-kravet", og at skolen ikke havde "efterkommet sin oplysningspligt over for styrelsen", så der var "grundlag for i medfør af § 25, stk. 1, i lov om private institutioner for gymnasiale uddan-

---

24 Kilde: Antal grundskoler | Børne- og Undervisningsministeriet (uvm.dk). Det koster 30.000 kroner at anmelde en friskole, og depositum kan genanvendes to gange, så en kreds har i alt tre år til at få en friskole etableret. Folkeskolen.dk 8.10.2021.

25 L 95 Forslag til lov om *ændring af lov om efterskoler og frie fagskoler. (Permanentgørelse af forsøg med prøver i dansk og matematik på efterskoler og frie fagskoler godkendt med et samlet særligt undervisningstilbud)*. Vedtaget med 95 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, DF, LA, FG og UFG) og 2 imod (NB). Fremsat 25.11.2021, 1. behandling 15.12.2021, 2. behandling 15.3.2022 og 3. behandling 22.3.2022. Lov nr. 383 af 28.3.2022. Ikrafttræden 1.4.2022. Se *Uddannelseshistorie 2015* s. 138.

nelser og fri- og privatskolelovens § 21, stk. 2, at træffe afgørelse om at pålægge skolen at tilbagebetale tidligere modtaget statstilskud i sin helhed fra og med den 8. december 2021, forventeligt indtil datoen for afgørelse i sagen". En eventuel tilbagebetaling vurderes januar 2023, hvor også resultatet af skolens egne undersøgelser forventes at foreligge. Herlufsholms bestyrelse trådte herefter tilbage, og kronprinseparret meddelte, at deres to ældste børn ville begynde i andre skoler efter sommerferien 2022. En ny ledelse blev etableret i slutningen af sommerferien med tidligere højesteretsdommer Jon Stokholm som bestyrelsesformand og som ny rektor Gitte Nørgaard, tidligere direktør for handelsgymnasiet Aarhus Business College.²⁶

Uanset enkelte tilsynssager går det dog fortsat rigtig godt for de frie skoler. Finanslovsforslaget for 2023 fastholdt koblingsprocenten på 76 %, og det gennemsnitlige tilskud pr. årselev steg med 4,94 %, bl.a. på grund af stigende udgifter til folkeskolen under corona og en højere pris- og lønudvikling – alt i alt en sektor i fremgang, som selv har indflydelse på, hvordan man kan formidle troen på, at den enkelte kan gøre en forskel i en stadig mere teknologisk verden, og hvor det stadig handler mere om pædagogik end udrulning af "reformer".²⁷

Organisatorisk efterfulgtes Uffe Rostrup d. 5. november 2021 som ny formand for Frie Skolers Lærerforening af den tidligere næstformand Monica Lendal Jørgensen.²⁸

FORDELINGSBØVL OG FRITVALG I GYMNASIET

De foregående tre års søgemønstre til ungdomsuddannelserne 2022 fortsatte for årgangens i alt knap 66.000 unge, idet 71,6 % søgte en gymnasial uddannelse, 20 % en erhvervsuddannelse, 1,8 % den forberedende grunduddannelse (fgu), nogle få den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (stu), mens 5,5 % søgte væk fra uddannelsessystemet, fx til højskole- eller udlandsophold, værnepligt, frivilligt arbejde eller anden aktivitet. Regionale varianter gjorde sig især gældende på erhvervsuddannelsesområdet, idet alene Region Nordjylland med 25,6 % opfyldte 25 %-målet mod kun 13,4 % i Region Hovedstaden. Noget tyder på, at afstand til uddannelsesinstitutioner spiller en rolle for både søgning og frafald.

---

26 Indkaldelse til lukket samråd 9.5.2022 af Ellen Trane Nørby (V), Mai Mercado (KF), Alex Ahrendtsen (DF). S 239 af 6.5.2022 til børne- og undervisningsministeren fremsat af Karina Adsbøl (UFG) og spørgsmål S 921 og S922, fremsat af Lars Boje Mathiesen (NB) 12.5.2022 og S 307 af 8.6. 2022 af Ellen Trane Nørby (V) og besvaret 28.6.2022. STUK's partshøringsskrivelse 24.6.2022 over de samlede omstændigheder i tilsynssagen med Herlufsholm Skole og Gods; nyheder.tv2.dk 5.5. og 26.6.2022, Ritzau 6.5.og privateskoler.dk 9.5.2022, Folketingets nyhedsbrev 28.6.2022.

27 Nyheder fra friskolerne.dk 2.9.2022.

28 Folkeskolen.dk 5.11.2021.

Analysen fra tænketanken DEA og fra ekspertgruppen vedrørende elevfordeling på gymnasiale uddannelser er således nået frem til, at både høje rejseomkostninger og transportskift påvirker unges valg af ungdomsuddannelse og øger frafaldsrisikoen. De konkluderer, at for hver 10 km øges frafaldet på de gymnasiale uddannelser med 0,5 %, på toårigt hf på VUC med 0,8 % og på erhvervsuddannelsernes grundforløb (egu) med 0,1 %. Så det er måske værd at hæfte sig ved, at uden for Storkøbenhavn, Aarhus, Odense og Aalborg er der i 15 byer med over 10.000 indbyggere ingen tilbud om stx, hf, hhx, htx eller en erhvervsuddannelse; især til sidstnævnte skal de unge pendle langt.²⁹

Blandt årets væsentlige, komplicerede og længe ventede ændringer var den nye elevfordelingsprocedure til ungdomsuddannelserne. Forsommeren 2022 var der endelig samlet et politisk flertal bag L 157 om en *ny elevfordelingsmodel for både de almengymnasiale og de erhvervs-gymnasiale ungdomsuddannelser*. Formålet at sikre uddannelsesinstitutioner i tyndtbefolkede egne og opnå en etnisk mere lige elevsammensætning blev udmøntet i en zonefordelingsmodel, hvor ansøgerne fordeltes efter kriterier som forældreindkomst og afstand mv. Samtidig blev ministeriets kapacitetsstyring strammet op med fastsættelse af regler for minimumskapacitet og tilsyn med genopretningsplaner, hvis de unge over en tre-årig periode fravælger en given institution. Hertil kom en ministerbemyndigelse til at nedlægge institutioner, som fortsat fravælges. Desuden blev henvisningstaxametret afskaffet, og kompetencen til at godkende profilgymnasier overgik fra Børne- og Undervisningsministeriet til regionerne. Ved 1. behandlingen mindede Jens Joel (S) om den lange tilblivelsesproces, hvor daværende undervisningsminister Ellen Trane Nørby (V) allerede i 2016 ville gøre op med "ghettogymnasierne". Morten Dahlin (V) advarede mod forældreindkomstkriteriet og karakteriserede forslaget som "ufrit ... udansk ... ugenemtænkt". Under udvalgsbehandlingen ønskede partiet derfor forslaget opdelt i to om henholdsvis at "sikre frit valg i land-distrikterne ... og fjerne forældreindkomstkriteriet fra bytvangsfordelingsmodellen", men det var der ikke flertal for. Ved 3. behandlingen mindede Stinus Lindgreen (RV) om, at der heller ikke tidligere var "frit valg, for der er ikke uendelig kapacitet på vores gymnasier. Du kan søge frit ... og hvis der er plads, kommer du ind, men du kan jo ikke vælge, hvor du vil gå henne i hele landet, for det har aldrig været tilfældet, og det er heller ikke tilfældet i dag, og det vil ikke være tilfældet efter den her aftale". Pernille Rosenkrantz-Theil mente dog, at forslaget var "noget af den bedste integrationspolitik, vi har lavet i rigtig mange år". Allerede dagen

---

29 Nyt fra Uvm.dk 24.3.2022. Analysen "Søgning til erhvervsuddannelserne står i stampe" af 24.3.2022 fra AE på baggrund af tal fra Børne- og Undervisningsministeriet. Kilde: Eftersyn af institutionsudviklingen på undervisningsområdet (2020). Børne- og Undervisningsministeriets pressenotat 10.10.2021. Folkeskolen.dk 2.5.2022.

efter vedtagelsen af L 157 indgik kredsen bag elevfordelingsaftalen aftale om den koordinerede tilmelding som en del af én samlet institutionslov for ungdomsuddannelserne, hvor der bl.a. skabes ensartede vilkår for institutioner med flere uddannelser under samme tag og medarbejderrepræsentation i institutionsbestyrelser mv.³⁰

Da det stod klart, at en ny elevfordelingsmodel ikke kunne nå at få virkning fra august 2022, fremsatte regeringen L 68 om *overgangstiltag til den ny elevfordelingsordning*. Dermed blev offentlige gymnasiers adgang til at anvende ventelister afskaffet fra begyndelsen af 2022; endvidere blev der i en treårig periode fra august 2022 fastsat et tilskudsloft for visse private gymnasier og i skoleåret 2022-23 sat stop for optag på udsatte gymnasiale institutioner, angiveligt for at give dem en ny start. Ikke mindst det sidste punkt vakte bekymring blandt de berørte institutioner, som var udvalgt, fordi de i perioden 2016-20 havde haft en såkaldt skæv elevsammensætning. Kriterier herfor er bl.a., at mindst 40 % af forældre-kredsen tilhører lavindkomstgruppen, at institutionen 2019-20 havde et fald på mindst 20 % i 1. prioritetsansøgninger, og at under halvdelen af ansøgerne har skolen som 1. ønske. Som kompensation for tabte taxameterindtægter fik de ramte institutioner et særtilskud på i alt 139,3 mio. kr. til lærerordninger og lignende aktiviteter, så der ikke skulle afskediges lærere og tilpasses bygningskapacitet alene for overgangsåret. Frustrationerne over det midlertidige stop for elevoptag var tydelige. Således udtalte tillidsrepræsentant René Esbjørnsen på Herlev Gymnasium og HF, som hverken måtte optage nye stx- eller hf-elever i skoleåret 2022-23, at stoppet ville "forstærke det negative stempel, skolen har", og selvom han hilste selve elevfordelingsaftalen velkommen, mente han, at det var svært at "få øje på fornuften i" det midlertidige elevstop. En varslet begrænsning i elevers institutionsskift pga. mistriivsel eller flytning forventes først at træde i kraft efter næste folketingsvalg. De højst forskellige holdninger til lovforslaget kom klart til udtryk ved 1. behandlingen, hvor Mette Thiesen (NB) fandt det "katastrofalt", at der var aftalt en "tvangsfordeling, som regeringen med det blodrøde flertal og Dansk Folkeparti lavede i sommer", og fordi det afskaffede offentlige gymnasiers

---

30 L 157 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen-gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse, lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser og lov om de gymnasiale uddannelser. (Kapacitetsfastsættelse og elevfordeling på de gymnasiale ungdomsuddannelser). Vedtaget med 54 stemmer for (S, SF, RV, EL, ALT og UFG) og 42 imod (V, KF, DF, NB, LA, FG, Orla Østerby (UFG) og Naser Khader (UFG)), Fremsat 31.3.2022, 1. behandling 7.4.2022, 2. behandling 7.6.2022 og 3. behandling 9.6.2022. Lov nr. 880 af 21.6.2022. Ikrafttræden 1.7.2022. Aftale af 10.6.2022 mellem regeringen (S) DF, SF, RV, EL, Alt og KD om *Den Koordinerede Tilmelding til Gymnasiale Ungdomsuddannelser*. Aftalen er herefter omfattet af forlig. Information.dk 10.6.2022. Se også *Uddannelseshistorie 2020* s.168-170.

ventelister og etablerede et tilskudsloft på visse private gymnasier. Marie Krarup (DF) fandt, at det hermed blev "afsløret, at Nye Borgerlige ikke ønsker at sørge for, at danske elever kan undgå at komme i mindretal på et dansk gymnasium. Man ønsker at sørge for, at muslimer fortsat kan klumpes sammen på gymnasier", mens Pernille Rosenkrantz-Theil ærgrede sig over, at V og KF ikke ville være med.³¹ Undervejs opstod en alvorlig knast på vejen, da det viste sig, at elevfordelingsaftalen ikke var fuldt finansieret. Derfor blev gymnasiernes færdiggørelses-taxameter nedsat med 5,6 % i 2023 og henvisningstaxametret afskaffet. Det faldt selvsagt ikke i god jord hos gymnasierne. Ole Heinager, formand for Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier, mente, at politikerne "lover med den ene hånd og tager med den anden hånd", mens Birgitte Vedersø, formand for Danske Gymnasier, fandt det "superærgeligt, at det bliver skolerne, som kommer til at finansiere aftalen". Også partierne bag elevfordelingsaftalen ærgrede sig, for i den oprindelige aftale skulle det digitale optagesystem finansieres med udisponerede campus- og kvalitetsmidler fra gymnasierreformen, men det ville kræve gymnasieforligskredsens tilslutning, og V og KF, der ikke ville være med i elevfordelingsaftalen, gjorde det hurtigt klart, at de heller ikke ville være med til at finansiere overgangsordningen med midler tiltænkt gymnasierreformen. Selv om støttepartierne SF og EL fandt løsningen "skuffende og utilfredsstillende", mente de dog også, at det var "den mindst dårlige".³²

Allerede på forhånd var der protester især mod den del af fordelingsmodellen, som omhandlede *forældreindkomstkriteriet*. Det kom bl.a. til udtryk i et borgerforslag om "Frit gymnasievalg for alle". Da pressen begyndte at omtale uheldige praksiseksempler på den nye fordelingsmodel, voksede modstanden, ikke mindst hos DF og RV. Således erklærede RV sig klar til at trække sig fra aftalen, hvis ikke forhandlingerne blev genåbnet, så lodtrækningskriteriet kunne erstattes af et nær-

---

31 L 68 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen- og almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om de gymnasiale uddannelser, lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser og lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse. (Udskydelse af solnedgangsklausul, afskaffelse af ventelister, begrænsning af mulighed for institutionskift, etablering af tilskudsloft for elever på private gymnasier og midlertidigt stop for optag). Vedtaget med 66 stemmer for (S, DF, SF, RV, EL, ALT og KD) og 36 imod (V, KF, NB, LA og FG). Fremsat 10.11.2021, 1. behandling 18.11.2021, 2. behandling 14-12.2021 og 3. behandling 16.12.2021. Lov nr. 2532 af 16.12.2021. Bygger på aftaler af 10.6., 4.10. og 16.10.2021. Stop for optag i 2022-23 omfattede Herlev Gymnasium og stx, hf, Hvidovre Gymnasium & hf, stx, Høje-Taastrup Gymnasium, stx, NEXT – Sydkysten Gymnasium, hhx, Viby Gymnasium, stx og Aarhus Gymnasium, hf, stx. Børne- og Undervisningsministeriets pressemeddelelse 4.10.2021, Nyt om de gymnasiale uddannelser nr. 5, marts 2022, samt gymnasieskolen.dk 5. og 7.10.2021. Se også *Uddannelseshistorie 2015* (s. 133), *2017* (s. 153), *2018* (s. 150-151), *2019* (s. 186), *2020* (s. 170-171) og *2021* (s. 140-141).

32 § 20-spørgsmål S 906 fremsat 12.5.2022 af Kenneth Mikkelsen (V) om *kapacitetsbegrænsninger på Herning Gymnasium*.

hedsprincip. Blå blok lovede, at aftalen ville blive rullet tilbage, hvis de vandt det kommende valg, men havde dog svært ved at opstille et alternativ til den vedtagne model. En hjælpende hånd kom fra sektoren selv, idet både elever, lærere og rektorer fra Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS), Gymnasieskolernes Lærereforening (GL) og Danske Gymnasier opfordrede til, at aftalen blev gennemført, og advarede om store negative konsekvenser, hvis den faldt på gulvet. Alma Tynell, formand for DGS, understregede således, at aftalen var helt afgørende for at rette op på den skæve elevfordeling på gymnasierne i og omkring de store byer, og også hun påpegede, at der heller ikke i dag er frit gymnasievalg. Aftalen blev justeret med en tillægsaftale allerede ultimo maj 2022, hvor der i stedet for lodtrækningsprincippet blev indført et nærhedsprincip, så de unges transporttid kan være max 45 minutter hver vej, og hvor de ved afslag på ansøgte gymnasier tilbydes plads på nærmeste institution med ledig kapacitet.³³

Også *taxameterforhandlingerne*, der har snæver sammenhæng med elevfordelingsaftalen, blev drøftet i det nye partnerskab af aktører fra gymnasier og øvrige ungdomsuddannelser "Sammen om ungdomsuddannelser", som ministeren tog initiativ til efter gode erfaringer med "Sammen om skolen", jf. s. 230-231. Taxametersystemet var således på dagsordenen ved partnerskabets første virtuelle møde januar 2022. Her drøftede man den nye elevfordelingsaftales forventede konkurrencedæmpende effekt for udkantskoler, hvorved en større taxameterreform kunne undgås. En række medlemmer af V, som stod uden for elevfordelingsforligskredsen, blandede sig dog med B 142 i forhandlingerne og foreslog med et tilskud på 150 mio. at ligestille udkantstilskuddet til små hhx-institutioner med stx-skoler med mindre end 430 elever, men forslaget indgik dog blot i udvalgsbehandlingen af elevfordelingsloven.³⁴

Unge mere eller mindre frivillige alkoholindtag ved introaktiviteter i 1. g blev primo august 2022 søgt forebygget, idet Sundhedsstyrelsen sammen med en ræk-

---

33 Børne- og Undervisningsministeriet 23.5.2022. Berlingske.dk 24.4. og 11.5., tv2llorry.dk 11.5., gymnasieskolen.dk 16.5. og www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-10362. 17.5.2022 og Politiken 18.5., 1. sektion s. 2. 2022.

34 B 142 Forslag til folketingsbeslutning om en *reform af taxametersystemet for de gymnasiale uddannelser*. Fremsat 1.3.2022 af Ellen Trane Nørby (V), Marlene Ambo-Rasmussen (V), Marie Bjerre (V), Stén Knuth (V), Anni Matthiesen (V) og Kenneth Mikkelsen (V) Ved 1. behandling 22.4.2022 henvist til udvalg. Socialt taxameter blev indført med finansloven for 2015 med det formål at give institutioner med en høj andel af frafaldstruede elever midler til at iværksætte en ekstra indsats mod frafald. Taksterne, der er fastsat på finansloven, er for skoleåret 2021-22 4.600 kr. pr. elev til institutioner med 43-50 % frafaldstruede elever, 5.110 kr. pr. elev til institutioner med 51-60 % frafaldstruede elever Og 5.520 kr. pr. elev til institutioner med 61 % eller flere frafaldstruede elever. Frafallstruede elever er defineret ved karaktergennemsnit fra grundskolen på 7 (stx), 4,5 (hf), 8 (htx) og 6,75 (hhx). Gymnasieskolen.dk 10.9.2021 og 19.1., 27.1. og 14.3.2022.

ke gymnasieorganisationer opfordrede alle landets skoleledere til at sikre et ansvarligt, inkluderende, trygt og socialt miljø, bl.a. ved at gøre *perioden indtil efterårsferien alkoholfri*. Årets såkaldte "puttefest" i Ulvedalene i Dyrehaven, som adskillige år har samlet flere tusinde unge og foregår på privat initiativ, blev søgt begrænset af Nordsjællands Politi med et opholdsforbud fredag d. 14. august kl. 14-24. Alligevel måtte Røde Kors-samaritter hjælpe 64 unge mennesker under og efter festen. Også i København var der fest i bl.a. Søndermarken på Frederiksberg og i Fælledparken på Østerbro.³⁵

Markant færre studenter tager *suppleringskurser*. I perioden 2012-2021 er tallet faldet med mere end 70 %, især takket være gymnasiereformen fra 2017, der reducerede antal studieretninger på stx og eux til 18 og på htx til 13.³⁶

Opgavehandel, hvor elever kan udgive andres arbejde som deres eget, er stadig et udbredt fænomen i de gymnasiale uddannelser med et prisniveau på 600-1000 kr. for en almindelig danskaflevering, op til 4000 kr. for SRP/SOP-opgaver og lidt ekstra for forberedelse til den mundtlige eksamen.³⁷

Organisatorisk er GL's formand og næstformand i næste valgperiode fortsat Thomas Kepler og Anders Bærholm Frikke. Sidstnævnte er nu ene på næstformandsposten, som han tidligere delte med Asger Wille, der ikke genopstillede.³⁸

LÆREPLADSER HÆNGER STADIG IKKE PÅ TRÆERNE

Presset på *lærepladsaftaler* er aftaget, men de er dog fortsat et kritisk punkt i bestræbelserne på at øge tilgangen til erhvervsuddannelserne. At flere elever end i de foregående år i januar i år fik en virksomhedspraktikplads, fremgik af ministeriets statistik januar 2022: Af i alt 6530 uddannelsessøgende elever på erhvervsuddannelserne blev der indgået 5204 uddannelsesaftaler mod 4823 i 2021 og 4432 i 2020. Hertil kommer, at AE har påvist, at andelen af elever med afsluttet grundforløb uden læreplads nu er på sit laveste niveau gennem de seneste 12 år: Lærepladsmanglen udviser dog geografiske udsving, idet den er størst i Region Hovedstaden og mindst i Region Midtjylland. Andelen af elever uden læreplads er således på landsplan faldet fra 12,9 % i 2016 til 5,7 % i 2022, men i Region Hovedstaden står 7,6 % uden en læreplads, mens det gælder 4,2 % af eleverne i Region Midtjylland. Der er også forskelle på de enkelte uddannelser, idet 26,9 % af eleverne på teknisk designer-uddannelsen manglede en læreplads, mens det blot gjaldt 12,6 % på frisør- og 12,0 % på industrioperatøruddannelsen.³⁹

35 Politiken.dk 3.8., jyllands-posten.dk 11.8. og berlingske.dk 13.8.2022.

36 Gymnasieskolen.dk 30.3.2022.

37 Gymnasieskolen.dk 20.1.2022.

38 Gymnasieskolen.dk 25.3.2022.

39 Uvm.dk 18.3. og AE's analyse 17.5.2022.

En tydeliggørelse af *skoleansvaret for at sikre alle elever en læreplads* skete med L 34, som var en udmøntning af trepartsaftalen mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter. Tidspunktet for indgåelse af uddannelsesaftaler blev her fremrykket, så eleverne i deres uddannelsesforløb får en længere tidshorisont, men lærepladser hænger stadig ikke på træerne. Generel politisk enighed om lovforslaget prægede debatten ved forslaget 1. behandling, hvor Pernille Rosenkrantz-Theil argumenterede med, at den fremrykkede planlægning bidrager til at begrænse frafald. Katarina Ammitzbøll (KF) begrundede sit partis nej med, at finansieringen via 500 mio. fra Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB) var urimelig, for midlerne burde i stedet gå til at finansiere AUB's eget underskud. Følgelig afviste partiet også L 39's finansieringsplan, hvorefter AUB's underskud skulle dækkes af forhøjede virksomhedsbidrag de kommende tre år.⁴⁰

Det fremgik klart af den første af i alt tre rapporter i Børne- og Undervisningsministeriets følgeforskningsprogram om den *Forberedende Grunduddannelse (fgu)*, at implementeringsfasen har været en udfordring. Uddannelsen, som er for unge under 25 år, der er uden for uddannelse og beskæftigelse, omfatter tre spor: almen grunduddannelse (agu), produktionsgrunduddannelse (pgu) og erhvervsgrunduddannelse (egu) samt introforløbet "Basis". Rapporten, som fokuserede på den kommunale ungeindsats (KUI) i en tid med coronanedlukning, påviste bl.a. parternes forskellige opfattelser af, hvilke unge der bør målgruppevurderes til fgu, hvordan den enkeltes forløb skal se ud, og hvordan den enkeltes uddannelsesplan kan anvendes som et fælles redskab for kommunen og fgu-institutionen. Ved egu-sporet er det især svært at finde virksomhedspraktikpladser, så uddannelsen har været præget af svingende elevtal med 8.600 elever i 2019, knap 12.000 i 2020 og 8.800 i 2021. Faldet i elevantal, der er størst i Nordsjælland, Syddjylland, Nordjylland og på Fyn, skal dog også ses i sammenhæng med samfundets generelle beskæftigelsesopsving, hvor eleverne har haft lettere ved at komme direkte i job. Der har fra starten været debat om de økonomiske vilkår for fgu, og det har knebet med bygningsvedligeholdelse og vikarmidler. Der blev derfor

---

40 L 34 Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsuddannelser, lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag og forskellige andre love (udmøntning af trepartsaftale om flere lærepladser og entydigt ansvar). Vedtaget med 93 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, EL, LA, FG og ALT) og 9 imod (KF og NB). Fremsat 7.10.2021, 1. behandling 14.10.2021, 2. behandling 18.10.2021 og 3. behandling 23.11.2021. Lov nr. 2152 af 27.11.2021. Ikrafttræden 1.12.2021. Debat L 39 Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag. (Justering af fleksibelt uddannelsesbidrag og aktivitetsafhængigt VEU-bidrag for 2022, fastsættelse af modelparametre for erhvervsuddannelser til brug for beregning af praktikpladsafhængigt arbejdsgiverbidrag for 2022 og fastholdelse af merbidragssats m.v.). Vedtaget med 95 stemmer for (S, V, DF, SF, RV, EL, KF, LA, FG og ALT) og 2 imod (NB) Fremsat 7.10.2021 1. behandling 15.10.2021, 2. behandling 9.12.2021 og 3. behandling 14.12.2021. Lov nr. 2592 af 28.12.2021. Ikrafttræden 1.1.2022.

på finansloven afsat 75 mio. til fgu-institutionernes drift i både 2022 og 2023 – af både støttepartier og opposition dog betegnet som “tagtætning med tyggegummi”. August 2022 søgte SF derfor sammen med RV, EL, V og KF at finde et flertal uden om regeringen for en økonomisk akutplan for fgu.⁴¹

Et fortsat problem er de *lukningstruede vuc-afdelinger*, hvis målgruppe er voksne, der ikke har fået en ungdomsuddannelse i det ordinære uddannelsessystem eller ønsker at supplere deres kompetencer. På landets 30 vuc'er med i alt 69 afdelinger fulgte i 2020 mere end 100.000 danskere et eller flere fag, fordelt med 24,3 % på 2-årig hf, 44,5 % på hf-enkeltfag, 22,7 % på almen voksenuddannelse (avu), 0,9 % på ordblindeundervisning (obu), 3,9 % på gymnasiale suppleringskurser (gsk) og 3,7 % på forberedende voksenundervisning (fvu). At vuc samfundsmæssigt er en god investering, er dokumenteret af en AE-analyse. Den viser, at 7 ud af 10 kursister er i beskæftigelse eller videreuddannelse et halvt år efter afsluttet vuc, mens 9 ud af 10 to år efter er i beskæftigelse eller har påbegyndt en erhvervskompetencegivende uddannelse. Også socialt gør vuc en forskel, idet mange hf-kursister har ufaglærte forældre og lavere karakterer i dansk og matematik fra grundskolen og har måttet opgive en påbegyndt ungdomsuddannelse. Der er således meget at hente her, både samfundsmæssigt og for den enkelte, der får mulighed for bedre arbejdsmarkedstilknytning og højere livsindkomst. Alligevel har vuc dog siden 2016 været udsat for gentagne besparelser og reformer, så flere afdelinger, ikke mindst i landområderne, er lukningstruede.⁴²

Med L 69 blev solnedgangsklausulerne om *VEU-uddannelserne* yderligere forlænget med et år indtil udgangen af 2022. Dermed kunne en række initiativer fra VEU-trepartsaftalen af den 29. oktober 2017 videreføres, og flere erfaringer indsamles, før mere langsigtede løsninger besluttes. Samtidig blev der afsat 328,5 mio. i 2022 til at videreføre uafsluttede initiativer på det videregående videre- og efteruddannelsesområde (VVEU), herunder bl.a. forhøjede takster og VEU-godt-

41 *Målgruppen for FGU og den kommunale ungeindsats*, der er den første delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for FGU, publiceret 18.11.2021, er udarbejdet af EVA på opdrag fra STUK og bygger på registeranalyser, en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt repræsentanter for KUI samt interviews med KUI-ledere og -medarbejdere mfl. i fem casekommuner; Dataindsamlingen er gennemført i efterår-vinter 2020, dvs. ca. halvandet år efter uddannelsens start i 2019. Hertil kommer analysen *Færre FGU-elever i hele landet* udarbejdet af chefanalytiker og projektchef Mie Dalskov Pihl fra AE og publiceret 11.5.2022. Uvm.dk 19.11. og Frederiksborg Amtsavis 22.12.2021, 2. sektion s. 7; Politiken 26.5., 1. sektion s. 2, og folkeskolen.dk 9.8.2022. Se også *Uddannelseshistorie 2019* s. 190-191.

42 *Trepartsaftale om styrket og mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse (2018-2021)* blev indgået oktober 2017. Analysen *Hf-uddannelserne på VUC løser en vigtig uddannelsespolitisk opgave* er udarbejdet af chefanalytikerne Troels Lund Jensen og Mie Dalskov Pihl samt stud.polit. Marie Lund Andersen, AE for Danske HF & VUC og Gymnasieskolernes Lærerforening og publiceret 8.8.2020. Gymnasieskolen.dk 23.9.2021. Se også *Uddannelseshistorie 2018* s.154-155.

gørelse på AMU-området. Det skete med baggrund i opsamlingsrapporten om VEU-arbejdsgruppens arbejde 2018-2021, Den omfatter fire analyser om aktivitet, udbud, sammenhæng og barrierer inden for VVEU og redegør for 24 forsøgs- og udviklingsprojekter, finansieret af den årlige pulje til videns- og udviklingsaktiviteter; rapporten påpeger tillige centrale barrierer og potentialer for udbud, deltagelse og samarbejde.⁴³

Så blev der endelig på baggrund af evalueringen fra 2017 indgået en *ny politisk aftale om den særligt tilrettelagte undervisning (stu)*. Dermed får den enkelte unge ret til at vælge imellem flere tilbud, kommunerne får pligt til at præsentere de unge for flere relevante tilbud og inddrage og vejlede de unge i såvel visitationsprocessen som i den løbende tilrettelæggelse af uddannelsen. Der udvikles tillige en portal over eksisterende stu-uddannelsessteder, og eventuelle afslag skal kunne begrundes. Endvidere nedsættes tre arbejdsgrupper om henholdsvis seksualvejledning til unge i gruppen, om en økonomimodel for stu og om mål og overgange i forløbsplanen. Ellen Trane Nørby (V) og Anni Matthiesen (V) glædede sig især over den nye stu-portal, mens Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) stadig savnede en kvalitetssikring af de enkelte tilbud og rammer for overbygning. Charlotte Broman Mølbæk (SF) fremhævede stu-elevs ret til kortere udlandsture, mens Christina Thorholm (RV) påpegede behovet for at komme hurtigt og godt videre efter endt stu-uddannelse. De fleste initiativer i aftalen træder i kraft 1. august 2023, enkelte dele dog først i 2024, og de er finansieret med 11,5 mio. i 2022-24 og 5,2 mio. fra 2025 og frem.⁴⁴

---

43 L 69 Forslag til lov om ændring af lov om ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag, lov om godtgørelse og tilskud til befordring ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse og lov om statens voksenuddannelsesstøtte, lov om ændring af lov om arbejdsmarkedsuddannelser m.v., lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne, lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag, lov om godtgørelse og tilskud til befordring ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse og forskellige andre love og lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne. (Udskydelse af solnedgangsklausuler). Enstemmigt vedtaget med 100 stemmer for. Fremsat 10.11.2021, 1. behandling 23.11.2021, 2. behandling 14.12.2021 og 3. behandling 21.12.2021. Lov nr. 2593 af 28.12.2021. Ikrafttræden 1.1.2022. Trepartaftale om styrket og mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse (oktober 2017) og opsamlingsrapporten *VEU-arbejdsgruppens arbejde 2018-2021* (marts 2022.) VEU-arbejdsgruppen består af repræsentanter fra Dansk Arbejdsgiverforening (DA), KL/Danske Regioner (delt plads), Lederne (1 plads), Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH), Akademikerne (AC), Danske Erhvervsakademier, Danske Professionshøjskoler og Danske Universiteter; Uddannelses- og Forskningsministeriet er formand for arbejdsgruppen. Børne- og Undervisningsministeriets pressemeddelelse 15.10.2021 og Uddannelses- og forskningsministeriet.dk 21.3.2022.

44 *Aftale om flere rettigheder og bedre tilrettelæggelse af STU* indgået 21.5.2022 mellem regeringen, V, SF, RV, EL, KF, DF, NB, LA, FG og ALT. Se vejledning nr. 63 af 9.10.2007 om *Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT)*. Folkeskolen.dk 24.5.2022. Se også *Uddannelseshistorie 2019 s 192*.

Et forsøg på *merkantil eux* 2018-21 med en ændret tilrettelæggelse af den faglige progression på fem handelsskoler er blevet evalueret. Det vurderes positivt, at eleverne begynder på gymnasieniveau uden afbrydelse i stedet for den eksisterende vekslen mellem skole- og praktikperioder efter erhvervsuddannelsesbekendtgørelsen. Forsøgsstrukturen giver en jævnere arbejdsbelastning for eleverne i fag som dansk, engelsk og matematik på grundforløbet (GF 1 og 2). Hertil kom, at frafaldet blev reduceret fra 39 % til 30 %, mens andelen af elever, som fortsatte direkte efter grundforløbet, steg fra 74 % til 91 %. Positivt var også, at erhvervsfagene, herunder praktikpladssøgningen, blev fordelt over hele uddannelsesforløbet. Til gengæld oplevede praktikvirksomhederne de lange skoleperioder som en udfordring, så 18 % af eux'erne måtte i skolepraktik mod kun 9 % af eud-eleverne. Endelig blev eux'erne fravalgt af hver tredje praktikvirksomhed, der endnu ikke havde haft en sådan ansat, mens de øvrige virksomheder, især større med flere interne placeringsmuligheder, fandt, at eux-elever og almindelige eud-elever på en lang række parametre er lige gode. Alt i alt forsøgsresultater, som peger fremad.⁴⁵

Også på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet blev der i årets løb sat ind over for ordblindhed. Det skete med *Ordblindepakke III* om bl.a. etablering af et Nationalt Videncenter for Ordblindhed og andre Læsevanskeligheder. Centret skal i dialog med arbejdsmarkedets parter afklare voksnes ordblindhed og udvikle ordblindevenlige undervisningsmiljøer på erhvervsuddannelserne.⁴⁶

Både i folkeskolen og på ungdomsuddannelsesområdet har Pernille Rosenkrantz-Theil i årets løb fået strikket et pænt antal markante forlig sammen, og hun har således i praksis sat et ikke ubetydeligt socialdemokratisk aftryk på udviklingen. Det gælder eksempelvis både ved gennemførelsen af et nyt testsystem i folkeskolen og ved den nye gymnasiale elevfordelingsmodel.

VELFÆRDSKRISE – DE STORE BYER TRÆKKER STADIG

Der blev sommeren 2022 i alt optaget 60.034 på en videregående uddannelse, dvs. 5.680 færre end i 2019, som var det seneste "normaloptagelsesår" før covid-19. Optaget viste ikke uventet et stort og *bekymrende fald* i antal optagne på de fire store velfærdsuddannelser til sygeplejerske, pædagog, socialrådgiver og

---

45 Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) rapport *Elevs og praktiksteders oplevelse af erhvervsuddannelser med eux*, publiceret 2021, bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt praktikvirksomheder, der er godkendt til at ansætte elever fra mindst en af de tekniske erhvervsuddannelser, der udbydes med eux. Spørgeskemaet er besvaret af 4599 virksomheder, hvoraf 1342 ikke har haft ansat eux-elever. Gymnasieskolen.dk 17.11.2021.

46 Aftale er indgået mellem S, V, DF, SF, RV, EL, KF, NB, LA, FG, Alt og KD. Nyheder fra uvm.dk 10.11.2021.

lærer. Faldet var på 14 % i forhold til 2019 og fordelt med 18 % på sygeplejerskeuddannelsen, 15 % på pædagoguddannelsen, 11 % på læreruddannelsen og 10 % på socialrådgiveruddannelsen. På trods af regeringens udflytningsstrategi steg optaget i de fire største byer til 76 %, dvs. med 3 % i forhold til 2019. Camilla Wang, rektor på professionshøjskolen Absalon i Roskilde og forkvinde for Danske Professionshøjskoler, begrundede tilbagegangen med dels "samfundsfortællingen" om, at "det gode og sikre liv ligger for enden af en universitetsuddannelse", dels sygeplejerskernes konflikt 2021. En prognose fra Damvad Analytics viste, at der kommer til at mangle ca. 9.600 pædagoger, lærere og sygeplejersker bare i hovedstadsregionen i 2030, hvorfor dagbladet Politiken på forsiden efterlyste en "national handlingsplan nu, hvis ikke velfærdssamfundet skal gå i opløsning".

Både studerende og ansatte *protesterede mod udflytningerne*. Således mente studenteraktivistgruppen "Vrede Studerende", at regionaliseringsaftalen var "endnu en omgang besparelser på uddannelsesområdet, denne gang forklædt som regionalisering". Stefan Hermann, rektor på Københavns Professionshøjskole, mindede i en kronik i Politiken om, at "vi mangler studerende, ikke primært uddannelsessteder", og spåede, at udflytningen vil forstærke manglen på uddannede sygeplejersker, pædagoger og lærere i hovedstadsregionen. Samme toner blev anslået i et fællesindlæg i Jyllands-Posten om, at udflytningen af uddannelsespladser for pædagog-, lærer-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelserne burde trækkes tilbage. Institutionernes udflytningsplaner januar 2022 skabte også hektisk politisk aktivitet med bl.a. B 68, hvor RV, som ikke var med i udflytningsforhandlingskredsen, ønskede at stoppe lukning af uddannelsespladser i de fire store byer. Henrik Dahl (LA) kaldte ministeren i samråd d. 8. februar 2022, hvorefter EL og ALT trak sig fra aftalen, ifølge Victoria Velásquez (EL), fordi de ikke ville "være med til at lave discountuddannelser", mens Torsten Gejl (ALT) fandt, at aftalen "er næsten endt som en spareøvelse". Den samlede udflytning og nedskalering landede på 6,4 % svarende til ca. 4350 uddannelsespladser, hvoraf de 2400 blev udflyttet, mens 1950 pladser blev nedlagt. En tillægsaftale om 805 mio. til ekstraordinære etableringsmidler blev i sektoren set som et lille plaster på såret. Brian Bech Nielsen, rektor for AU, var dog stadig kritisk over for vækststop i antal uddannelsespladser i de fire største byer frem til 2030: "1. Vi har en forpligtelse til at udvikle vores uddannelser også uden for de store byer. Den tager vi på os. 2. Der er en del år til 2030, og der kan nå at ske meget – også politisk".⁴⁷

---

47 Danmarks Evalueringsinstituts rapport "Geografiske mønstre i universitetsstuderendes optag og søgning", udarbejdet 2021 for Uddannelses- og Forskningsministeriet af seniorkonsu-

I alt blev 47 uddannelsesudbud udflyttet fra de fire store byer med afsæt i den politiske aftale "Flere og bedre uddannelsesmuligheder i hele Danmark". Heraf fik tre fuldt optag, nemlig Hjørring (bioanalytiker), Slagelse (jordemoder) og Næstved (radiograf), mens der var ledige pladser på bl.a. to nye maskinmesteruddannelser i Sønderborg og Thisted, en datamatikeruddannelse i Tønder og en ergoterapeutuddannelse i Haderslev. Af 40 godkendte ansøgninger ved Uddannelses- og Forskningsministeriets seneste prækvalifikationsrunde var 28 placeret uden for de fire største byer, bl.a. en pædagoguddannelse i Holbæk, en læreruddannelse i Svendborg, en skibsteknik- og en marinuddannelse i Frederikshavn og en juraudannelse i Esbjerg. Situationen, som af flere blev omtalt som en "velfærdskrise", fik både de politiske partier, regeringen, fagbevægelsen og KL på banen. Således ville Lizette Risgaard, formand for Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH), august 2022 indkalde til trepartsforhandlinger, og Martin Damm, formand for KL, var enig. Hertil kom regeringens lønstrukturkomité, igangsat i forlængelse af overenskomstforhandlingerne 2021, hvor sygeplejerskerne endte i konflikt.⁴⁸

Udflytningen falder sammen med de *mindre årgange*, hvor der frem til 2030 på landsplan er knap 10 % eller 25.000 færre 16-19-årige end i dag. Det deraf følgende fald i taxametermidler på både universiteter og professionshøjskoler er allerede nu resulteret i hårde reduktioner på især humaniora og teologi, men også i et vist omfang på naturvidenskab.

En undersøgelse efteråret 2021 af *studerendes søgemønstre* gennem de seneste ti år viste bl.a., at kun 4 % af de universitetsstuderende i perioden 2016-19 læste i en af de mindre universitetsbyer, mens studerende med høje karaktergennemsnit især søgte de store universitetsbyer. Universitetsstuderende i mindre univer-

---

lent Andreas Pihl Kjærsgård og praktikant Nina Rønnov-Jessen. Prækvalificering af nye videregående uddannelser foretages to gange årligt af Det rådgivende udvalg for vurdering af udbud af videregående uddannelser, som siden 2013 ud fra et samfundsøkonomisk og uddannelsespolitisk perspektiv har indstillet ansøgninger til godkendelse eller afvisning hos uddannelses- og forskningsministeren, som træffer den endelige beslutning. Indlægget i jyllands-posten var skrevet af Jens Stenbæk, Poul Erik Madsen, Stefan Hermann og Camilla Wang, alle fra Danske Professionshøjskoleres formands- og rektorkollegier. Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse 9.11., Omnibus.dk 14.10. og politiken.dk 21.10., Politiken 25.11., 1. sektion s. 2, og 17.12., 1. sektion s. 2 og 4, folkeskolen.dk 8.12. samt information.dk 27.12.2021 og 3.1.2022, Stefan Hermanns kronik i Politiken 11.1., Frederiksborg Amtssavis 13.1., 2. sektion s. 1, folkeskolen.dk 7.2. og politiken.dk 8.2. 2022. Se også *Uddannelseshistorie 2021* s. 146-147.

48 Aftale af 25.6.2021 om reduktion af engelsksprogede videregående uddannelser er indgået mellem S, V, DF, SF, KF og LA og bygger bl.a. på Uddannelses- og Forskningsministeriets analyse af området i 2018. Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelser 5.7., 27.7. og 28.7.; folkeskolen.dk 5.7., politiken.dk 6.7.2022 og Politikens leder 11.7., Politikens forside og leder 29.7. og information.dk 12.8.2022.

sitetsbyer havde markant lavere karaktergennemsnit fra studentereksamen, jf. 5,9 i Herning over for 9,4 på DTU.

Stort set alle berørte parter har således protesteret, og de store byers stigende andel nye studerende 2022 kan måske give anledning til refleksion. Det er før set, også i dansk uddannelsespolitik, at forhold ændrer sig over tid. Det gælder også velkendte politiske fronter. Eksempelvis kan den faldende søgning til velfærdsuddannelserne nødvendiggøre ændrede politiske strategier. Så ja, der kan nå at ske meget inden 2030.⁴⁹

SU – LIGESTILLING OG INTERNATIONALISERING

Mest debat på su-området rejste reformkommissionens forslag om en omlægning fra stipendier til lån på kandidatuddannelser og med forhøjet lånesats, jf. s. 256-257. Af årets øvrige su-tiltag kan nævnes, at der med L 32 blev skabt øget ligestilling med hensyn til *su ved fødsel eller adoption*, idet begge forældre herefter tildeles indtil 9 måneders ekstra su, og at de hver kan overføre op til 3 måneder af den ekstra su til den anden forælder, hvis de begge er su-berettigede. Enlige forsørgere kan få indtil 12 måneders ekstra su. Hertil kom en ministerbemyndigelse om at kunne se bort fra forældreindkomst ved fastsættelse af su-støttebeløbet, og kriminalforsorgen fik underretningspligt til Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, hvis en frihedsberøvet person modtager su. Ved 1. behandlingen var der fælles glæde over, at der med forslaget blev rettet op på en række konstaterede skævheder, så Jesper Petersens første lovforslag som uddannelses- og forskningsminister gik glat igennem.⁵⁰

Med L 179 blev *su-fribeløbet hævet* med 4.000 kr. om måneden, så uddannelsessøgende, hvis de ønsker det, kan arbejde mere ved siden af uddannelsen, uden at det påvirker deres su. Uddannelsessøgende, der har arbejdet i samfundskritiske funktioner som led i covid-19 beredskabet, kan i lighed med de foregående to år også for støtteåret 2022 søge om forhøjet fribeløb. Interessant bliver det at følge, om og hvordan det forhøjede fribeløb sætter sig spor i studieintensiteten, som

---

49 B 68 Forslag til folketingsbeslutning om at *stoppe lukning af uddannelsespladser og genforhandle aftalen om flere og bedre uddannelsesmuligheder i hele Danmark*. Fremsat 19.1.2022 af Katrine Robsøe (RV), Martin Lidegaard (RV) og Sofie Carsten Nielsen (RV). 1. behandling 22.3.2022 og forkastet ved 2. behandling 9.6. 2022. S, V, SF, KF, DF, NB og KD vedtog 22.3.2022 *Tillæg til politisk aftale om flere og bedre uddannelsesmuligheder i hele Danmark*. Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse af 22.3. og omnibus.dk 23.3.2022.

50 L 32 Forslag til lov om *ændring af SU-loven og lov om statens voksenuddannelsesstøtte*. (Ligestilling ved tildeling af ekstra SU i forbindelse med fødsel eller adoption m.v.). Enstemmigt vedtaget med 103 stemmer for. Fremsat 6.10.2021, 1. behandling 14.10.2021, 2. behandling 30.11.2021 og 3. behandling 2.12.2021. Lov nr. 2400 af 14.12.2021.

efterhånden har været et politisk slagnummer i en del år, jf. fx fremdriftsreformen vedr. de videregående uddannelser.⁵¹

L 159 om *midlertidig suspension af su-godkendelse af hele uddannelser i visse lande* udsprang af situationen omkring Ukraine foråret 2022. Forslaget, der blev hastebehandlet, indeholdt en solnedgangsklausul med automatisk ophævelse 1. januar 2024. Det gav også en midlertidig ministerbemyndigelse til at suspendere en given godkendelse af, at unge kan få deres su med ved studieophold i udlandet, og afvise potentielle nye ansøgninger om godkendelse. Forslaget, der havde sigte på 11 uddannelser i Rusland og én i Belarus, lå i klar forlængelse af ministerens opfordring til de videregående uddannelsesinstitutioner om at indstille forsknings- og innovationssamarbejde og ikke igangsætte nye udviklingsforløb med institutioner her.⁵²

Med L 59, som fortsatte de mere end tiårige bestræbelser på at *nedbringe su-udgifterne til udenlandske studerende på engelsksprogede uddannelser*, blev skruen atter strammet. Fremover udbydes erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser som hovedregel alene på dansk, men en ministerbemyndigelse kan tillade institutionerne fortsat at indgå fx udvekslingsaftaler med udenlandske institutioner. Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) betegnede ved 1. behandlingen forslaget som et værnsinitiativ og mindede om EU-dommen i 2012 og den politiske aftale om, at ministeren årligt skal oplyse antal EU- og EØS-borgere i Danmark, der modtager su som arbejdstagere og udgifterne hertil. Jesper Petersen betegnede det som en "bunden opgave" at få bragt udgifterne under kontrol, men oplyste også, at 19 uddannelser fortsat kan udbydes på engelsk, fordi der her er en tydelig beskæftigelsesgrad, eller fordi uddannelsen har en særlig regional betydning.⁵³

---

51 L 179 Forslag til lov om *ændring af SU-loven. (Forhøjelse af fribeløb)* var en sammenskrivning af to forslag, som dels ændrede su-fribeløbsgrænsen med en forhøjelse af fribeløbet for uddannelsessøgende med arbejde i covid-19-beredskabet, jf. aftale af december 2021 indgået af S, V, DF, RV, SF, KF og LA, dels med en generel forhøjelse af su-fribeløbet ud fra aftalen "Hurtigere i job, et stærkere arbejdsmarked, investeringer i fremtiden og innovative virksomheder", indgået 21. januar 2022 mellem S, DF, SF, RV og KD og med efterfølgende tilslutning af su-forligskredsen. Lovforslaget blev vedtaget med 88 stemmer for (S, V, SF, RV, KF, DF, NB, LA, FG, ALT og UFG), og 7 imod (EL). Fremsat 27.4.2022, 1. behandling 3.5.2022, 2. behandling 19.5.2022 og 3. behandling 7.6.2022. Lov nr. 834 af 14.6.2022. Se også *Uddannelseshistorie 2015* s. 143 og *Uddannelseshistorie 2020* s. 148-150.

52 L 159 Forslag til lov om *ændring af SU-loven. (Midlertidig suspension af SU-godkendelse af hele uddannelser i visse lande)*. Vedtaget med 105 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, KF, DF, NB, LA, FG og UFG) og 1 imod (Marie Krarup (UFG)), mens 1 (ALT) hverken stemte for eller imod. Fremsat 5.4.2022, 1. behandling 6.4.2022, 2. og 3. behandling 21.4.2022. Lov nr. 481 af 26.4.2022. Ikrafttræden dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

53 L 59 Forslag til lov om *ændring af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser. (Regulering af udbuds- og undervisningssprog på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser)*. Vedtaget med 82 stemmer for (S, V, DF, SF, KF, NB og LA) og 11

STIGENDE LÆRERMANGEL

Selvom faldet i søgningen til læreruddannelsen er mindre end til sygeplejerskeuddannelsen, er det alligevel markant. Allerede nu er manglen på uddannet personale i folkeskolen mærkbar. Regeringens udviklingsgruppe for læreruddannelsen, nedsat november 2020 af daværende uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen i stedet for Tommy Ahlers (V) kommission, præsenterede sine anbefalinger d. 26. november 2021. Man foreslog her praktik og praksissamarbejde udvidet fra 30 til 40 ECTS, øget studieintensitet med større faglig progression samt bedre fastholdelse og rekruttering og et stærkere vidensgrundlag med tættere samarbejde mellem professionshøjskoler og praksis. Samarbejdet foreslås bl.a. realiseret ved systematisk brug af medundervisere fra såkaldte uddannelsesskoler (før praktikskoler) og andre samarbejdsaktiviteter. Alt i alt mere af det allerede kendte, men ingen forlængelse og akademisering af uddannelsen! Tiden må vise, om det så er nok til at vende den fortsatte *lærerflugt fra folkeskolen*, jf. en AE-analyse, hvorefter blot 6 ud af 10 nyuddannede lærere fra 2015 stadig er ansat i folkeskolen fem år efter endt uddannelse. De resterende 40 % arbejder enten på private grundskoler, uden for lønmodtagerjob eller uden for grundskoleområdet. Det første år er 64 % af de nyuddannede lærere ansat i folkeskolen, og så stiger andelen til 66,7 %, men derefter falder den støt, indtil den fem år efter endt uddannelse er knap 61 %. At det fortsat er svært at rekruttere lærere til folkeskolen, fremgår også af, at Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering har dokumenteret, at hvert femte jobopslag som folkeskolelærer på landsplan bliver opløst forgæves, og at 18 % af de ansatte i kommunale lærerstillinger ikke er læreruddannede. I Københavns Kommune står det p.t. værre til, idet knap hver fjerde ledige lærerstilling på kommunens 72 folkeskoler må genopslås, og man beskæftiger allerede 600 ikke-læreruddannede undervisere. Børne- og ungdomsborgmester Jakob Næsager vil derfor nu gå andre veje, ved at kommunen i samarbejde med Københavns Professionshøjskole opretter sin egen meritlæreruddannelse, som ellers er selvbetalt, og ved at intensivere samarbejdet med den private læreruddannelsesorganisation Teach First Danmark.⁵⁴

---

imod (Henrik Dam Kristensen (S), RV, FG og ALT), mens 7 (EL) undlod at stemme. Fremsat 10.11.2021, 1. behandling 18.11.2021, 2. behandling 16.12.2021 og 3. behandling 21.12.2021. Lov nr. 2622 af 28.12.2021. Ikrafttræden 1.1.2022. Hviler på aftale af 25.6.2021 mellem S, V, DF, SF, LA og KF om reduktion af engelsksprogede videregående uddannelser. Se også *Uddannelseshistorie 2013* s. 157 og *Uddannelseshistorie 2021* s. 148.

54 Den ministerielle gruppe bestod af repræsentanter fra Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, Danske Professionshøjskoler, KL, DLF og Lærerstuderendes Landskreds (LL). Med finansloven for 2022 afsatte S, SF, RV, EL, ALT og KD 65 mio. til læreruddannelsen. Analysen "Nyuddannede: Kun 6 ud af 10 læreruddannede arbejder i folkeskolen" er en forløbsanalyse blandt nyuddannede lærere fra 2015, udarbejdet af chefanalytiker og projektchef Mie Dalskov Pihl og stud.polit. Anton Lykkeitof, AE, for DLF. Uddannelses- og Forskningsministeriets presse-

Massiv opbakning i Folketinget fik B 110 om at (gen)indføre en *psykologfaglig overbygningsuddannelse* for lærere og pædagoger beregnet på pædagogisk-psykologiske rådgivninger (PPR), så de pågældende dermed tilbydes en karrierevej i og ikke uden for skoleregiet. Dansk Psykolog Forening ønskede deres autorisation holdt uden for den nye overbygningsuddannelse, som de mente ikke måtte kunne føre til betegnelsen psykolog eller skolepsykolog. Ved 1. behandlingen mente ministeren dog, at man burde afvente resultaterne af Børne- og Undervisningsministeriets igangværende undersøgelse af fastholdelse, rekruttering og videreuddannelsesmuligheder i PPR, og han tilkendegav, at regeringen ikke ønsker, at videreuddannelse af folkeskolelærere og pædagoger i pædagogisk psykologi skal kunne give autorisation som psykolog. Desuden henviste han til behovet for at fastholde dygtige lærere og pædagoger i skoler, daginstitutioner og fritidstilbud, mens både Marianne Jelved (RV), Jakob Sølvhøj (EL) og Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) mfl. ønskede skolepsykologen tilbage – formuleret således af Mette Thiesen (NB): "I min optik burde (vi) genindføre den oprindelige cand.pæd.psyk.-uddannelse". Spørgsmålet er vel også, om et ministerønske om fastholdelse kan holde på medarbejdere, som selv ønsker videreuddannelse.⁵⁵

Den *ny fri læreruddannelse* kom et skridt nærmere en realisering, siden et flertal uden om regeringen d. 2. marts 2021 besluttede, at den skulle oprettes, og at det skulle være Folketingets Uddannelses- og Forskningsudvalg (UFU) og ikke ministeren, som skulle forestå den nærmere udformning. UFU behandlede på et møde d. 14. december 2021 spørgsmålet om, hvem der skal stå bag skolen, og havde derfor inviteret initiativtager og valgmenighedspræst Morten Kvist med til belysning af bl.a. uddannelsens placering. Spørgsmålet var interessant, for ved forårets folketingsbehandling var det et krav fra Marianne Jelved (RV), at uddannelsen ikke skulle ligge i Herning med risiko for at tiltrække ansøgere fra egnens ordinære læreruddannelser. Ifølge Morten Kvist forelå der dog ingen plan B med en alternativ placering. I mellemtiden har initiativtagerne bl.a. formuleret fagbeskrivelser for fagene dansk, matematik, sang/musik, pædagogik/didaktik, historie, almen dannelse og skolen i samfundet, og der påregnes en egenbetaling på ca. 25.000 kr. om året.⁵⁶

---

meddelelser 25.11.2021 og 13.5 og 23.6. 2022; folkeskolen.dk 26.11.2021 samt 23.6 og 16.8.2022. Politiken 5.4.2022, 1. sektion s. 6. Se også *Uddannelseshistorie 2019* s.196-197, *Uddannelseshistorie 2020* s.180-181 og *Uddannelseshistorie 2021* s.152.

55 B 110 Forslag til folketingsbeslutning om en *psykologfaglig overbygningsuddannelse for lærere og pædagoger*. Fremsat 24.2.2022 af Lotte Rod (RV), Ellen Trane Nørby (V), Gitte Wilumsen (KF) og Jens Henrik Thulesen Dahl (DF). Ved 1. behandling 28.4.2022 henvist til udvalg. Folkeskolen.dk 22.6.2022.

56 Flertallet bestod af V, KF, RV, DF, LA, NB, Alt og Simon Emil Ammitzbøll-Bille (UFG). Folkeskolen.dk 13.12.2021. Se også *Uddannelseshistorie 2021* s. 149-150.

NY PÆDAGOGUDDANNELSE PÅ VEJ?

Ultimo 2021 publicerede Uddannelses- og Forskningsministeriet en samlet kritisk rapport om *evalueringen af pædagoguddannelsen* fra 2013. Af rapporten fremgik bl.a., at kun få nyuddannede pædagoger føler sig rustet til, hvad der forventes af dem i praksis, at afstanden mellem undervisning og praktik er for stor, og at uddannelsens mange mål og tilrettelæggelse i korte moduler kan modvirke gode læringsforløb. Evalueringen tegnede dog samtidig et billede af en uddannelse, der favner en bred gruppe engagerede studerende. Jesper Petersen (S) mente på baggrund heraf, at uddannelsen bør justeres mht. opbygning og sammenhæng mellem undervisning og praktik. Flere fandt dog ventetiden på et regeringsudspil for lang. Således rettede RV en forespørgsel til begge uddannelsesministre om tiltag på området. Omtrent samtidig udsendte repræsentanter for samtlige professionshøjskoler foråret 2022 uopfordret "seks anbefalinger til en ny og mere ambitiøs pædagoguddannelse". Man foreslog her bl.a. "væsentligt flere undervisningstimer, mere vejledning og feedback og færre, men mere krævende prøver", "pædagogiske aktivitetsfag", en "vekselvirkende praktik med et bedre samarbejde mellem professionshøjskole og praktiksted samt uddannede praktikvejledere", et "stærkt og gennemgående pædagogikfag med dobbeltfokus på både almen-, social- og specialpædagogik", "semester- og ikke modulstruktur samt forenklet målstyring" samt en bred uddannelsesstart og mulighed for at tone uddannelsen efter målgruppen. Grundlaget for en lovrevision foreligger således allerede!⁵⁷

---

57 Rapporten *Evaluering af pædagoguddannelsen. Samlet rapport* omhandler evalueringen af pædagoguddannelsen og har fokus på temaerne læringskultur, vidensgrundlag, praktik og nyuddannedes kompetencer på det pædagogiske arbejdsmarked. Den er udgivet af Uddannelses- og Forskningsstyrelsen 23.11.2021 og bygger på en række kvalitative og kvantitative analyser gennemført af enten Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) eller Danmarks Statistik på opdrag fra Uddannelses- og Forskningsministeriet og med tæt inddragelse af interessenter og parter omkring pædagoguddannelsen. forespørgsel F 39 Om rekruttering og fastholdelse af pædagoger; anmeldt 22.2.2022 af Lotte Rod (RV) og Sofie Carsten Nielsen (RV) og stilet til både Jesper Petersen (S) og Børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil (S). Fremmet 24.2.2022 og forhandling 7.6.2022. Professionshøjskolernes seks anbefalinger til en reform er udarbejdet af Camilla Wang, rektor på Professionshøjskolen Absalon og næstformand i Danske Professionshøjskoler, Annegrete Juul, dekan for det pædagogiske og samfundsfaglige fakultet på Københavns Professionshøjskole, Sami Boutaiba, direktør for pædagogik og ledelse på Professionshøjskolen Absalon, Charlotte Høy Worm, direktør for pædagogik og samfund på UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, Morten Kallestrup, direktør for pædagogik og skole på UC Syd, Gitte Sommer Harrits, prorektor på VIA University College, Peter Møller Pedersen, uddannelsesdirektør på UCN, Kirsten Balle, institutchef på Københavns Professionshøjskole, Katrine Wolin, centerchef på Professionshøjskolen Absalon, Anders Nørsgaard, uddannelseschef på UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, Jesper Wiese, institutchef på UC Syd, Susanne Tellerup, uddannelsesdekan på VIA University College, Anne Krogh, uddannelseschef på UCN, og Andreas Rasch-Christensen, forskningschef på VIA University College. Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse 23.11.2021, altinget.dk 25.11.2021 og danskeprofessionshjskoler-xtc.dk 8.4.2022.

Med L 92 om indførelse af lovkrav om *minimumsnormeringer i daginstitutioner* fra 2024 viste der sig undervejs politisk uenighed om finansieringen, så ved 2. behandlingen blev lovforslaget opdelt i to: L 92 A om indførelse af minimumsnormeringer og tilsyn og L 92 B om nedsættelse af minimumstilskud til privat pasning. Fra den 1. januar 2024 er indført minimumsnormering med 1 pædagogisk personale pr. 3 børn i tilbud for 0-2-årige og 1 pædagogisk personale pr. 6 børn i tilbud for 3-6-årige, og normeringen skal følge barnets alder, så kommunerne prioriterer en bedre normering, hvis børnene rykkes op i børnehave, før de er fyldt 3 år. Samtidig blev kommunernes tilsyn med dagtilbuddenes pædagogiske indhold og fysiske rammer skærpet. Ved 1. behandlingen understregede Marlene Ambo-Rasmussen (V), at man burde medtænke dagplejerne, for "det er i forvejen vanskeligt at rekruttere dagplejere, og jeg vil gerne driste mig til at komme med den forudsigtelse, at det i hvert fald heller ikke bliver lettere i fremtiden". Ved 2. behandlingen betegnede Ellen Trane Nørby (V) lovforslaget som regeringens "ideologiske korstog", idet hendes parti kunne støtte forslag 92 A, men ikke 92 B.⁵⁸

Den såkaldte sporskiftemodel på den 2½-årige *meritpædagoguddannelse* er allerede kendt fra Københavns Professionshøjskole. Den forudsætter merit fra fx en akademisk uddannelse og foregår samtidig med praktisk arbejde i en pædagogisk institution 30 timer om ugen på pædagogmedhjælperløn. Den har nu også bredt sig til VIA University College i Aarhus og UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole i Odense, som har fået godkendt søg frem til 2027. Der er aktuelt ca. 180 studerende i gang med uddannelsen.⁵⁹

Og så fik også pædagogområdet sit samråd i et *nationalt partnerskab*, som skal styrke den pædagogiske forskning på 0-6-årsområdet, herunder dagtilbud, og grundfagligheden i pædagoguddannelsen.⁶⁰

---

58 L 92 Forslag til lov om *ændring af dagtilbudsloven. (Minimumsnormeringer i daginstitutioner og styrket tilsyn med dagtilbud m.v.)*. Fremsat 18.11.2021, 1. behandling 23.11.2021 og ved 2. behandling 14.12.2021 opdelt i L 92 A Forslag til lov om *ændring af dagtilbudsloven. (Minimumsnormeringer i daginstitutioner og styrket tilsyn med dagtilbud m.v.)*; vedtaget med 78 stemmer for (S, V, SF, RV, EL, FG og ALT) og 11 imod (KF, NB og LA), mens 11 (DF) stemte hverken for eller imod; lov nr. 2594 af 28.12.2021; og L 92 B Forslag til lov om *ændring af dagtilbudsloven. (Nedsættelse af minimumstilskud til privat pasning)*; vedtaget med 53 stemmer for (S, SF, RV, EL og ALT) og 47 imod (V, DF, KF, NB, LA og FG); lov nr. 2595 af 28.12.2021; for begge love 3. behandling 21.12.2021 og ikrafttræden 1.1.2024. Bygger på aftale af 5.12.2020 om minimumsnormeringer indgået den 5. december 2020. Se *Uddannelseshistorie 2021* s. 152-153

59 Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse 5.5.2022 og Politiken.dk 8.11.2021. Se også *Uddannelseshistorie 2021* s.153.

60 Bestyrelsen rådgives af et repræsentantskab fra bl.a. forskningsinstitutioner samt et praksispanel og et videnskabeligt panel, der forestår vurderingen af indkomne ansøgninger. Bestyrelsen består af Agi Csonka, programdirektør i Villum Fonden (formand), Torben Tranæs, forskningsdirektør hos VIVE, Stine Kart Skytte, områdeleder for dagtilbud i Roskilde Kommune, Andreas Rasch-Christensen, forskningschef på VIA University College, Line Togsverdt,

ADGANGSKVOTIENTER OG ANDRE REFORMFORSLAG PÅ UNIVERSITETERNE

Af andre vigtige tiltag inden for de videregående uddannelser er den i oktober 2020 nedsatte *reformkommission (Kommission for 2. generationsreformer)* – tilnavnet skal være begrundet i, at 1. generationsreformer typisk er kendetegnet ved at flytte rundt på ydelser, mens 2. generationsreformer påvirker menneskers adfærd og valgmuligheder, så de er sværere at implementere og viser først deres effekt over tid. Kommissionen, hvis fokusområder er klart uddannelsesrettede, har allerede fremsat en række anbefalinger. De gælder bl.a. reformer af de længste uddannelser, herunder et loft over videregående uddannelsers adgangskrav på 9,0, livslang læring til de kortest uddannede, lettelse af virksomhedsdrift samt gratis adgang til masteruddannelser og anden videregående uddannelse, finansieret ved en omlægning af su fra stipendium til lån på kandidatniveau. På VEU-området anbefalede man bl.a. en ny praksis for realkompetencevurdering, mens man for virksomhedsdrift foreslog mere smidighed i opstart og nedlukning af urentable virksomheder, ansættelse af udenlandsk arbejdskraft og fastholdelse af flere internationale studerende efter endt uddannelse. Hertil kommer AE's analyse af risiko- og styrkefaktorer hos 25-årige, der ikke har taget en ungdomsuddannelse. Hovedkonklusioner var her, at psykisk sygdom, dårlige karakterer, ikke beståede afgangsprøver, svag hjemmebaggrund og sociale problemer er nogle af de forhold, der spænder ben for unges uddannelse, og analysen giver også forslag til, hvilke faktorer der bør tages fat på. Politisk fik kommissionsrapporten fra flere sider en lunken modtagelse, så uddannelses- og forskningsministeren tilkendegav kort efter præsentationen, at der "altså ikke er tale om et udspil fra regeringen". Heller ikke de tre studenterorganisationer Frit Forum Aarhus, Konservative Studenter (KS) og Studenterrådet gav forslaget positive ord med på vejen. Hos Frit Forum frygtede man, at omlægningen især ville ramme studerende fra uddannelsesfremmede hjem, mens man i Studenterrådet var bekymret for, at en halvering af kandidat længden fra to til et år ville skabe et a- og et b-hold.⁶¹

---

docent på UC SYD, Christian Christrup Kjeldsen, viceinstituttleder for forskning på Aarhus Universitet, Charlotte Højholt, professor på Roskilde Universitet, Lisbeth Due Pedersen, chefkonsulent i Kommunernes Landsforening og Rikke Eggert Lauth, professionschef i BUPL. Uddannelses- og forskningsministeriets pressemeddelelse 24.8.2022.

61 *Kommissionen for 2. generationsreformer*, der bl.a. skal komme med forslag til øget beskæftigelse og mindsket ulighed, er nedsat af Finansministeriet. Medlemmer er professor Nina Smith, Aarhus Universitet (formand), prorektor David Dreyer Lassen, Københavns Universitet, professor Philipp Schröder, Aarhus Universitet, Per B. Christensen, formand for Akkrediteringsrådet, Jørgen Søndergaard, seniorforsker i VIVE, professor Jon Kvist, Roskilde Universitet og Agnete Raaschou-Nielsen, bestyrelsesformand for Arkil Holding og Danske Invest. Kommissionens første publikation *Erkendt, forsøgt løst, uløst* af 27.5.2021 blev fulgt op af rapporten *Nye Reformveje 1* af 6.4.2022. Hertil kom AE's analyse *Unge uden uddannelse*, der

Reformkommissionens forslag om et nyt optagelsessystem med grænsekvotient på 9 var mindre kontroversielt. Ved et møde tirsdag d. 21. juni 2022 foreslog regeringen bl.a. et kvotientloft på max. 10 i kvote 1 og kvote 2, som skal omfatte mindst 25 % af alle uddannelsespladser, og en ny, national optagelsesprøve med test af sproglige, matematiske og logiske kompetencer oven på enten en gennemført ungdomsuddannelse eller fem års relevant erhvervs erfaring. Man ønskede også at ensliggøre adgangskrav, at samle udvælgelseskriterier i et nyt nationalt optagelseskatalog og at styrke uddannelsesvejledningen, især for unge fra uddannelsesfremmede miljøer.⁶²

Der er således nok at tage fat på: Uddannelses- og forskningsministeriet opgjorde ved det nye studieårs begyndelse universiteternes planlagte *undervisnings- og vejledningstimetal* for studieåret 2021-22. Timetallet var især lavt på humaniora og samfundsvidenskab med fx historie, jura og pædagogisk psykologi på gennemsnitligt under ni timer ugentlig. Det kræver altså ganske meget selvstudium at komme op på et fuldtidsstudium. På det tekniske og sundhedsvidenskabelige område står det lidt bedre til med gennemsnitligt ca. 20 timers planlagt undervisning og vejledning ugentlig. Det lave timetal i sig selv befordrer næppe de studerendes læring og trivsel.⁶³

Med det vidtrækkende L 139 kan studerende med funktionsnedsættelse på de videregående uddannelser fremover modtage *specialpædagogisk støtte (SPS) uden begrænsninger*, også ved adgangskurser til visse videregående uddannelser. Der var bred politiske enighed om at permanentgøre den nugældende midlertidige ordning, som udløb den 1. juli 2022. Studerende med funktionsnedsættelse kan herefter få specialpædagogisk støtte igennem hele uddannelsen uden SPS-lovens hidtidige begrænsninger i forhold til støtteramme, studietid og maksimal forsinkelse, og de kan dermed gennemføre deres uddannelse på lige fod med andre.⁶⁴

---

er udarbejdet af chefanalytiker og projektchef Mie Dalskov Pihl og cand.polit. Rasmus Salmon, publiceret 15.10.2021. Fm.dk 21.10. 2020, uvm.dk 7.9., politiken.dk 9.9.2021 og folkeskolen.dk 15.10.2021. Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse 6.4.2022.

62 I kvote 1 optages ansøgere på baggrund af en adgangsgivende gymnasial eksamen. Hidtil er de fleste ansøgere optaget via kvote 1, hvor ansøgerne optages efter deres karaktergennemsnit fra den gymnasiale eksamen. I kvote 2 sker optag efter ansøgerens samlede kvalifikationer, dvs. ikke kun karaktergennemsnit, men også kvalifikationer fra erhvervsarbejde, højskole- eller udenlandsophold. Politiken 6.4., forsiden og 1. sektion s. 8, Politikens leder 7.4. og omnibus.au.dk 8.4., Altinget.dk 10.6., Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse og politiken.dk 21.6. samt omnibus.au.dk 23.6.2022.

63 Timetallet betegner undervisningstiden i 30 uger og er ekskl. praktikforløb, udlandsophold og opgaveskrivning mv. Uddannelses- og forskningsministeriets pressemeddelelse af 3.9.2022

64 L 139 Forslag til lov om ændring af lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (*ophævelse af bestemmelser om støtteramme, støttetid og maksimal forsinkelse m.v.*). Enstemmig vedtaget med 100 stemmer for. Fremsat 23.2.2022, 1. behandling 4.3.2022, 2.

Ultimo 2021 skete med *fastfrysning af BFI-grundlaget* en vigtig forenkling af den nuværende fordelings model af universiteternes basismidler til forskning på årligt ca. 9,3 mia. kr., som udgør et centralt element i universiteternes grundfinansiering. Midlerne prioriteres af universitetsledelserne og spiller dermed en anden rolle i forskningsfinansieringen end eksterne forskningsmidler fra offentlige og private fonde samt EU, som i høj grad er øremærket til konkrete formål. Det er den seneste opgørelse af universiteternes BFI-performance, som danner grundlag for den fremadrettede fordeling. BFI-indekset videreføres med 18 % i 2022 op til 23 % i 2025, men bliver fra 3. december 2021 ikke mere opdateret årligt, modsat den tidligere administrative praksis, hvor knap 430 forskere fra 67 faggrupper var involveret i den løbende opdatering af de pointgivende BFI-lister for tidsskrifter, bogserier, konferencenserier og forlag. Nedlukningen skete med dags varsel. Udviklingen i produktionen af videnskabelige publikationer nationalt og internationalt vil fortsat blive monitoreret via opdaterede opgørelser. De øvrige tre indikatorer i det performance-baserede element ændres ikke, og andelen af de samlede basismidler til forskning, der omfordes herefter, vil fortsat stige med ca. 2 % årligt. BFI-point har for artikelforfattere været et af de afgørende pejlemærker, når man skulle vælge publiceringskanal, fordi universiteterne belønnede artikler i tidsskrifter med mange BFI-point (især engelsksprogede tidsskrifter) og ikke i tidsskrifter med få eller ingen point.⁶⁵

Ikke uden samfundsmæssig interesse var L 152, som skulle afhjælpe Skatteministeriets aktuelle rekrutteringsudfordringer. Ved 1 behandlingen var der bred enighed om, at kravet om mindst 2 års relevant erhvervs erfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse skulle kunne fraviges på diplomuddannelsen i skat. Derudover blev uddannelses- og forskningsministeren bemyndiget til at fastsætte nærmere regler om *adgangskrav til diplomuddannelsen i skat*, fx i form af dokumenteret relevant beskæftigelse på ansøgningstidspunktet.⁶⁶

---

behandling 17.5.2022 og 3. behandling 19.5.2022. Lov nr. 833 af 14.6.2022. Ikrafttræden 1.7.2022.

65 Aftale af 3.12.2021 er indgået mellem S, DF, SF, RV, EL, KF, NB, FG, LA, Alt og KD om basismidler til forskning. Den tidligere fordelingsmodel byggede på performancebaserede indikatorer med 45 % for uddannelsesaktivitet, 20 % for eksternt finansieret forskningsvirksomhed, 25 % efter BFI (den Bibliometriske ForskningsIndikator udtrykker publicering af videnskabelige artikler/publikationer) og 10 % efter antallet af færdiguddannede ph.d.er. Den bibliometriske forskningsindikator blev til i 2009 og i 2012 fuldt indfaset i fordelingsmodellen med 25% af basismidlerne. Ufm's hjemmeside.

66 L 152 Forslag til lov om *ændring af lov om videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne. (Midlertidig ændring af visse adgangskrav til en diplomuddannelse i skat)*. Enstemmigt vedtaget med 94 stemmer for. Fremsat 30.3.2022, 1. behandling 21.4.2022, 2. behandling 19.5.2022 og 3. behandling 7.6.2022. Lov nr. 913 af 21.6.2022. Ikrafttræden 1.7.2022 og ophævelse 1.7.2027.

Fremmedsprogundervisningen har i de senere år haft trange kår på både universiteter og professionshøjskoler, præget af mindre søgning, få undervisningstimer og højt frafald, især i tysk- og fransk. Ultimo 2021 blev der derfor indgået politisk aftale om at afsætte 40 mio. kr. i 2021 til flere sprogtræningstimer i de to sprog for universitetsstuderende (11 mio.), og for lærerstuderende intensive sprogforløb ud over den normerede sprogundervisning (8 mio.) og praktik i Tyskland og Frankrig (3 mio.) samt særlige forløb for kandidatstuderende på ikke-sproguddannelser til styrkelse af deres sprogkompetencer (18 mio.). Desuden blev det Nationale Center For Fremmedsprog (NCFP) fra 2017 forlænget frem til udgangen af 2025, hvor de enkelte initiativer evalueres.⁶⁷

Alt i alt har de politiske initiativer også i denne folketingssamling været talrige, men velfærdskrisen og fordelingsbøvlet er et håndfast bevis på, at den gratis udvej blot at søge at tale vigtige uddannelsesområder op, på ny har vist sig virkningsløs. Der er behov for nye strategier i stedet for mere af den samme medicin, som de unge tydeligvis ikke vil tage, og som samfundsmæssigt hverken har ført til mere velfærd og øget lighed eller større sammenhængskraft. Der er behov for mere overbevisende strategier, hvis velfærdskrisen skal løses, og nye studerende tiltrækkes. Derfor må betingelserne i det erhvervsliv, uddannelserne fører frem til, ikke bare generelt, men også reelt gøres mere attraktive – uanset hvad der sker efter folketingsvalget, der blev afholdt 1. november 2022.

Signe Holm-Larsen (f. 1939), *cand.pæd. i fransk*. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Chefredaktør på Kroghs Forlag 2001-07; herefter redaktør ved Dafolo indtil 2012. Egen konsulentvirksomhed om pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. *almenpædagogiske værker samt lærebøger i fransk og latin*. Formand for støtteforeningen *Jonstrupsamlingens Venner*.

67 Aftale af 8.12.2021 om *løft af tysk og fransk på de videregående uddannelser* mellem S, RV, SF, EL, V, DF, Alt, FG, KF, LA, NB og KD. ufm.dk 8.12. og ncfp.dk 10.12.2021. Se *Uddannelseshistorie 2017* s. 163.

BILAG 1. UDVALGSSAMMENSÆTNING 2021-2022 PR. MAJ 2022

Børne- og Undervisningsudvalget (BUU):	Uddannelses- og Forskningsudvalget (UFU):
<p>Anders Kronborg (S) <i>formand</i> Tanja Larsson (S) Jens Joel (S) Jan Johansen (S) Julie Skovsby (S) Kasper Sand Kjær (S) Orla Hav (S) Charlotte Broman Mølbæk (SF) Ina Strøjer-Schmidt (SF) Jan Bergskov Larsen (SF) Lotte Rod (RV) Anne Sophie Callesen (RV) Marianne Jelved (RV) Jakob Sølvhøj (EL) Pernille Skipper (EL) Uffe Elbæk (Frie Grønne) Anni Matthiesen (V) Marie Bjerre (V) Ellen Trane Nørby (V) Kenneth Mikkelsen (V) Marlene Ambo-Rasmussen (V) Stén Knuth (V), <i>næstformand</i> Marie Krarup (Uden for folketingsgrupperne) Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) Alex Ahrendtsen (DF) Gitte Willumsen (KF) Mai Mercado (KF) Mette Thiesen (NB) Henrik Dahl (LA)</p>	<p>Ida Auken (S) Jens Joel (S) Julie Skovsby (S) Kasper Roug (S) Kasper Sand Kjær (S), <i>formand</i> Rasmus Horn Langhoff (S) Rasmus Stoklund (S) Anne Paulin (S) Troels Ravn (S) Jan Bergskov Larsen (SF) Astrid Carøe (SF) Stinus Lindgreen (RV) Katrine Robsøe (RV) Victoria Velasquez (EL) Peder Hvelplund (EL) Uffe Elbæk (Frie Grønne) Bertel Haarder (V) Anne Honoré Østergaard (V), <i>næstformand</i> Carsten Kissmeyer (V) Jane Heitmann (V) Heidi Bank (V) Ulla Tørnæs (V) Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) Marie Krarup (Uden for folketingsgrupperne) Alex Ahrendtsen (DF) Britt Bager (KF) Gitte Willumsen (KF) Peter Sejer Christensen (NB) Henrik Dahl (LA)</p>